

ความมั่นคงทางการเมืองของจีนก่อนสมัชชา 18*

วรศักดิ์ มหัทธโนบล**

ความเป็นมา

ความมั่นคงทางการเมือง (political security) จัดเป็น 1 ใน 7 ประเภทของความมั่นคงของมนุษย์ตามที่โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (The United Nations Development Program, UNDP) ได้ระบุเอาไว้ในเอกสารชื่อ รายงานการพัฒนามนุษย์ (Human Development Report) ในปี 1994 โดยรายงานนี้เห็นว่า ความมั่นคงของมนุษย์มีลักษณะเป็นสากล พึ่งพากันและกัน เน้นการป้องกันแต่เนิ่นๆ และเน้นคนเป็นศูนย์กลาง¹ เหตุฉะนั้น ความมั่นคงทางการเมืองของจีนในทศวรรษของสหประชาชาติจึงยอมเป็นไปตามนั้นด้วย เช่นว่า หากการเมืองจีนเกิดปัญหาได้ขึ้นมา ก็อาจส่งผลกระทบต่อประเทศหรือภูมิภาคอื่นได้ เป็นต้น ถึงแม้จีนจะมีเงื่อนไขปัจจัยภายในบางประการที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติตามหลักความมั่นคงของมนุษย์ได้หมดทั้ง 7 ประเภท และยังสามารถหลีกเลี่ยงความมั่นคงของมนุษย์ที่เป็นของตนเองขึ้นมาต่างหากเรียกว่า “ความมั่นคงไม่ตามแบบ” (non-traditional security) ก็ตาม

“ความมั่นคงไม่ตามแบบ” ของจีนนี้มีทศวรรษที่ต่างไปจากความมั่นคงของมนุษย์ตามที่สหประชาชาติกำหนดข้างต้น กล่าวเฉพาะความมั่นคงทางการเมืองซึ่งสหประชาชาติมีทศวรรษว่า คือ การที่มนุษย์ควรได้อยู่อาศัยในสังคมที่เคารพสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน รวมถึงการมีรัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้งในระบบที่มีหลายพรรคการเมืองแข่งขันกันนั้น² ก็เห็นได้ชัดถึงความแตกต่างกับความ เป็นจริงที่ระบบการเมืองของจีนเป็นอยู่โดยสิ้นเชิง เพราะจีนมีระบบการเมืองที่มีพรรคคอมมิวนิสต์จีน เป็นผู้ที่มีอำนาจสูงสุดเพียงพรรคเดียว ทั้งนี้จีนยังได้ขยายความเกี่ยวกับ “ความมั่นคงไม่ตามแบบ” ที่ตน ต้องเผชิญ และถือเป็นปัญหาด้านความมั่นคงใหม่ๆที่ไม่เคยมีมาก่อนหน้านี้ เช่น อาชญากรรมข้ามชาติ

* รายงานวิจัยนี้เป็นหนึ่งในชุดโครงการวิจัยเรื่อง “ความร่วมมือนานาชาติกับความมั่นคงของมนุษย์” เป็นงานวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษาและการพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (HS1069A-55)

** อาจารย์ประจำภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ UNDP, *Human Development Report 1994* (New York, NY: Oxford University Press, 1994).

² UNDP, *Human Development Report 1994*, p. 32.

การก่อการร้าย ยาเสพติด สิ่งแวดล้อม ฯลฯ อีกด้วย³ จะอย่างไรก็ตาม แม้จีนจะมีหลักความมั่นคงของมนุษย์เฉพาะที่เป็นของตนเอง (คือความมั่นคงไม่ตามแบบ) แต่ความจริงที่รู้กันโดยทั่วไปก็คือว่า การเปลี่ยนแปลงใดๆในการเมืองจีนมักเป็นที่สนใจจับตาเฝ้าดูจากนานาประเทศอยู่เสมอ และที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่ออย่างใดอย่างหนึ่ง นักหรือเบา ดีหรือร้าย ต่อประเทศที่สัมพันธ์กับจีนได้ไม่มากก็น้อย ไม่ว่าจะในระดับทวิภาคีหรือพหุภาคีก็ตาม

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาหรือเฝ้าติดตามความมั่นคงทางการเมืองของจีนจึงเป็นเรื่องปกติที่เกิดขึ้นทั่วไปและเกิดมานานหลายสิบปีแล้ว โดยเฉพาะนับแต่ที่จีนประกาศใช้นโยบายปฏิรูปและเปิดประเทศเมื่อเดือนธันวาคม 1978 เป็นต้นมา⁴ อันเป็นนโยบายที่เปลี่ยนจีนให้เป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจดังที่เห็นในทุกวันนี้

การศึกษาเกี่ยวกับการเมืองของจีนโดยทั่วไปจะเป็นไปใน 2 ทางด้วยกัน ทางแรก เป็นการศึกษาผ่านวาระสำคัญทางการเมืองที่มีกำหนดการแน่นอนมาก่อน เช่น เวลาที่มีการประชุมทางการเมืองในวาระต่างๆที่มีการกำหนดไว้ล่วงหน้า และเมื่อการประชุมผ่านไป ผลการประชุมนั้นจะนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอย่างใดอย่างหนึ่ง อีกทางหนึ่ง เป็นการศึกษาผ่านเหตุการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นมาโดยไม่มีผู้ใดคาดการณ์มาก่อน หรือเป็นเหตุการณ์ที่อาจเกิดไปแล้วอย่างลับๆ จะรู้กันก็แต่ในวงแคบๆเฉพาะกลุ่ม แต่มาเปิดเผยกันภายหลังในทางใดทางหนึ่งหรือด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง การศึกษาในทางหลังนี้โดยมากมักเป็นเหตุการณ์ที่มีความสำคัญทางการเมือง และมักถือเป็นเหตุการณ์ที่ไม่ปกติ ซึ่งอาจส่งผลต่อทิศทางการเปลี่ยนแปลงในเรื่องที่สำคัญหรือไม่ก็ได้

การศึกษาในที่นี่จะมุ่งไปในทางแรกเป็นหลักและทางที่สองแต่เพียงสังเขป เพื่อให้เห็นภาพรวมความมั่นคงทางการเมืองของจีนว่ามีเสถียรภาพหรือไม่ อย่างไร โดยหากกล่าวเฉพาะการศึกษาในทางแรกแล้ว ในปี 2012 ถือเป็นปีที่ถึงวาระสำคัญของพรรคคอมมิวนิสต์จีนอีควาระหนึ่ง กล่าวคือ เป็นปีที่มีกำหนดการไว้แล้วว่าจะมีการประชุมที่เรียกว่า “สมัชชาใหญ่ผู้แทนทั่วประเทศของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย” ซึ่งโดยทั่วไปจะเรียกย่อๆว่า “สมัชชาใหญ่” การประชุมนี้จะมีขึ้นทุกๆ 5 ปี ครั้งสุดท้าย

³ สิทธิพล เครือรัฐติกาล และ วรศักดิ์ มหัทธโนบล, “ความมั่นคงของมนุษย์ในการกำหนดนโยบายของจีน: กรณีศึกษาการยินยอมให้ได้วันเป็นผู้สังเกตการณ์ในองค์การอนามัยโลกเมื่อ ค.ศ.2009,” *เอกสารประกอบการสัมมนา ระดับชาติ เรื่อง จีนกับความมั่นคงของมนุษย์*, จัดโดย โครงการวิจัยความร่วมมือนานาชาติกับความมั่นคงของมนุษย์ ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับ ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 45. งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากโครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษาและการพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (HS1069A)

⁴ เป็นนโยบายที่ปฏิรูประบบเศรษฐกิจที่เปิดให้ตลาดเข้ามามีบทบาทแทนการวางแผนจากส่วนกลาง และเปิดให้มีการค้าและการลงทุนกับต่างประเทศโดยไม่ยึดติดกับความแตกต่างในอุดมการณ์ทางการเมือง ดูรายละเอียดใน วรศักดิ์ มหัทธโนบล, *เศรษฐกิจการเมืองจีน* (กรุงเทพฯ: ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), หน้า 188-192.

มีการประชุมเมื่อปี 2007 ซึ่งเป็นการประชุมของสมัชชาชุดที่ 17 ดังนั้น สมัชชาใหญ่ในปี 2012 จึงเป็นชุดที่ 18 ซึ่งโดยทั่วไปพรรคคอมมิวนิสต์จีนมักจะเรียกย่อๆว่า “สมัชชา 18” ดังที่งานศึกษาในที่นี้ได้ใช้ตามนั้น

แน่นอนว่า การศึกษาเช่นนี้จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องกล่าวถึงระบบการเมืองจีนปัจจุบันประกอบด้วย เพื่อให้เห็นถึงโครงสร้างการบริหารจัดการ ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของจีนได้ง่ายขึ้นในกรณีที่เป็นกรเปลี่ยนแปลงตามปกติ และถ้าไม่ปกติ ก็เข้าใจได้ด้วยว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นจะส่งผลกระทบต่อกรเปลี่ยนแปลงที่ปกติหรือไม่อย่างไรด้วย ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นธรรมดาอยู่เองที่กรเปลี่ยนแปลงทั้งตามปกติและไม่ปกตินี้ย่อมมีบุคคลที่เป็นผู้นำในระดับต่างๆเข้ามา มีบทบาทในฐานะตัวละครบนเวทีการเมือง และตัวละครเหล่านี้เองที่จะเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญของความมั่นคงทางการเมืองของจีน

ระบบการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์จีนโดยสังเขป

พรรคคอมมิวนิสต์จีนก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 1921 จนถึงวันนี้ (2012) จึงจัดเป็นพรรคการเมืองที่มีอายุเกือบจะครบศตวรรษ นับแต่ก่อตั้งเรื่อยมาพรรคคอมมิวนิสต์จีนมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารจัดการอยู่เป็นระยะ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และความเป็นจริงในแต่ละช่วงว่ามีสภาพเช่นไร การชิงสถานการณ์และความเป็นจริงในแต่ละช่วงเพื่อกรปรับเปลี่ยนตัวเองนี้ ถือเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้พรรคการเมืองนี้ประสบความสำเร็จเหนือพรรคประชารัฐ หรือที่เรียกกันในภาษาจีนว่า “กั๋วหมินต๋าง” (หรือก๊กมินต๋างในภาษาถิ่นแฉโจวหรือแต้จิ๋ว) ในสงครามกลางเมืองเมื่อปี 1949 ชัยชนะในครั้งนั้นทำให้พรรคคอมมิวนิสต์จีนยึดอำนาจการปกครองประเทศมาได้จนทุกวันนี้

อย่างไรก็ตาม トラบจนเมื่อจีนเข้าสู่ยุคปฏิรูปตั้งแต่ปลายปี 1978 เป็นต้นมา พรรคคอมมิวนิสต์จีนก็ได้รับการปฏิรูปไปด้วย กระทั่งปัจจุบันถือเป็นพรรคการเมืองที่มีโครงสร้างการบริหารจัดการหรือการทำงานที่เป็นระบบมากขึ้นกว่าก่อนหน้า ปัญหาการฟ่องถ่ายอำนาจของผู้นำจากรุ่นสู่รุ่นมีปัญหาน้อยมาก พรรคคอมมิวนิสต์จีนจึงจัดเป็นพรรคการเมืองที่ไม่เพียงจะมีพัฒนาการที่ยาวนานเท่านั้น หากจะกล่าวว่าเป็นพรรคการเมืองที่มีเสถียรภาพพรรคหนึ่งของโลกก็คงไม่ผิดนัก

จากสภาพที่เป็นจริงดังกล่าว ได้ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์จีนกลายเป็นพรรคการเมืองที่มีขนาดใหญ่ และด้วยความที่มีขนาดใหญ่ พรรคการเมืองนี้จึงมีโครงสร้างที่สลับซับซ้อน แต่กระนั้น เราก็สามารถอธิบายโครงสร้างหรือระบบการทำงานของพรรคการเมืองนี้ได้โดยสังเขปเช่นกัน

กล่าวคือ โดยทั่วไปแล้วพรรคคอมมิวนิสต์จีนจะให้ความสำคัญกับการประชุมพรรคที่เรียกอย่างเป็นทางการว่า “สมัชชาใหญ่ผู้แทนทั่วประเทศของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย” หรือที่มักจะเรียกกันโดยย่อว่า “สมัชชาใหญ่” ที่ว่าการประชุมนี้มีความสำคัญ (อย่างน้อยก็ในทางทฤษฎี) ก็เพราะที่ประชุมนี้จะทำการเลือกคณะบุคคลชุดต่างๆ ให้ขึ้นมาทำหน้าที่บริหารพรรค โดยเมื่อได้มาแล้ว

ผู้บริหารพรรคเหล่านี้ก็จะก้าวไปเป็นผู้บริหารประเทศหรือผู้นำประเทศต่อไป ในส่วนหลังนี้เรียกโดยง่ายก็คือ รัฐ ด้วยเหตุนี้ ระบบการเมืองจีนจึงจะแยกบทบาทหน้าที่ทางการเมืองของพรรคกับรัฐออกจากกัน ถึงแม้ในความเป็นจริงจะมีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้งก็ตาม

ดังนั้น ข้อสรุปในเบื้องต้นก็คือ เมื่อคณะบุคคลถูกเลือกจากสมัชชาใหญ่แล้ว คณะบุคคลนี้ (ซึ่งมีมากกว่าหนึ่งชุด) ก็จะมีชื่อเรียกตำแหน่งคล้ายพรรคการเมืองทั่วไป เช่น เลขาธิการพรรค กรรมการกลางพรรค กรรมการเมืองพรรค เป็นต้น แต่พอบุคคลคณะนี้ก้าวไปเป็นผู้นำประเทศก็จะมีชื่อเรียกตำแหน่งดังที่นานาประเทศใช้เรียกกัน เช่น รัฐมนตรี นายกรัฐมนตรี ประธานาธิบดี เป็นต้น กล่าวอีกอย่างคือ คณะบุคคลที่มีตำแหน่งสูงสุดในพรรคก็คือบุคคลคนเดียวกับผู้ที่จะมีตำแหน่งสูงสุดของประเทศหรือรัฐนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม บุคคลคณะแรกที่สมัชชาใหญ่เลือกขึ้นมาก็คือ คณะกรรมการกลางพรรค (คำว่าพรรคในที่นี้ใช้โดยละไว้ในฐานที่เข้าใจว่าเป็นพรรคคอมมิวนิสต์จีน) จากนั้นคณะกรรมการชุดนี้ก็จะเลือกบุคคลภายในคณะของตนเองขึ้นมาจำนวนหนึ่ง เพื่อเป็นคณะบุคคลชุดต่างๆที่มีบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกันไป แต่ที่สำคัญก็คือ คณะกรรมการการเมือง คณะกรรมการประจำกรมการเมือง คณะกรรมการกลางการทหารแห่งคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์จีน และคณะกรรมการตรวจสอบวินัยแห่งศูนย์กลางพรรค เป็นต้น⁵ โดยเฉพาะคณะกรรมการประจำกรมการเมืองนั้น จำนวนหนึ่งจะดำรงตำแหน่งเป็นผู้นำรัฐต่อไป (ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น) บุคคลในคณะกรรมการชุดนี้จึงมักจะถูกจับตามองเป็นพิเศษ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า คณะกรรมการกลางพรรคมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นคณะบุคคลที่ไม่เพียงแต่จะใช้อำนาจแทนสมัชชาใหญ่ในระหว่างปิดสมัยประชุมเท่านั้น หากยังมีหน้าที่เลือกคณะกรรมการการเมืองและคณะกรรมการประจำกรมการเมือง ที่มีบทบาททางการเมืองอย่างสูงอีกด้วย กล่าวอีกอย่างคือ บุคคลที่จะมาเป็นกรรมการในคณะกรรมการทั้งสองคณะดังกล่าว ก่อนอื่นจะต้องได้รับเลือกให้เป็นกรรมการในคณะกรรมการกลางพรรคก่อน

อย่างไรก็ตาม กรรมการทั้งสองคณะที่มีบทบาททางการเมืองสูงนี้ ถ้าหากไม่นับคณะกรรมการประจำกรมการเมืองที่ส่วนหนึ่งจะก้าวไปเป็นผู้นำรัฐแล้ว บุคคลที่ได้รับเลือกให้เป็นกรรมการในคณะกรรมการการเมืองก็มีบทบาทสำคัญเช่นกัน เพราะส่วนหนึ่งของบุคคลเหล่านี้จะไปดำรง

⁵ ดูรายละเอียดใน วรศักดิ์ มหัทธโนบล, *ครองแผ่นดินจีน: พรรค ผู้นำ อำนาจรัฐ* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, 2554), หน้า 97-113. ควรกล่าวด้วยว่า ปัจจุบัน (2012) กรรมการในคณะกรรมการประจำกรมการเมืองอันดับ 8 จากที่มีอยู่ 9 คนนั้น จะเป็นผู้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการคณะกรรมการตรวจสอบวินัยแห่งศูนย์กลางพรรคด้วย ซึ่งตำแหน่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของคณะกรรมการชุดนี้ไปในตัว ใน วรศักดิ์ มหัทธโนบล, *ครองแผ่นดินจีน: พรรค ผู้นำ อำนาจรัฐ*, หน้า 111.

ตำแหน่งเป็นผู้บริหารในองค์กรต่างๆของพรรคคอมมิวนิสต์จีน องค์กรเหล่านี้มีอยู่นับสิบองค์กร และมักเรียกกันโดยย่อว่า “องค์กรพรรค”

องค์กรพรรคที่สำคัญก็เช่น สำนักงานศูนย์กลางพรรค ทบวงโฆษณาการแห่งศูนย์กลางพรรค ทบวงปฏิบัติการแนวร่วมแห่งศูนย์กลางพรรค ทบวงวิเทศสัมพันธ์แห่งศูนย์กลางพรรค สำนักวิจัยประวัติแห่งศูนย์กลางพรรค คณะกรรมการการเมืองและกฎหมายแห่งศูนย์กลางพรรค คณะกรรมการรักษาความลับแห่งศูนย์กลางพรรค และโรงเรียนพรรคแห่งศูนย์กลางพรรค เป็นต้น⁶ องค์กรพรรคเหล่านี้แต่ละองค์กรจะมีความสำคัญและบทบาทที่ต่างกันไป

ที่สำคัญคือ ผู้ที่ดำรงตำแหน่งสูงสุดในองค์กรพรรคเหล่านี้ โดยทั่วไปจะมีฐานะเทียบเท่า รัฐมนตรี แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นที่ยู่งกันว่า ธรรมเนียมทางการเมืองของชาวคอมมิวนิสต์ที่ยึดถือกันว่า “พรรค” สำคัญกว่า “รัฐ” ดังนั้น แม้ตำแหน่งในองค์กรพรรคจะเทียบเท่าตำแหน่งรัฐมนตรีของรัฐก็ตาม แต่โดยปริยายก็ถือว่าบุคคลเหล่านี้จะมีฐานะที่เหนือกว่ารัฐมนตรีของรัฐเช่นกัน⁷ ด้วยเหตุนี้ จึงไม่แปลกที่ตำแหน่งผู้นำสูงสุดขององค์กรพรรคบางองค์กรจะเรียกถูกเรียกว่ารัฐมนตรี ในขณะที่บางองค์กรอาจถูกเรียกเป็นอย่างอื่น (เช่น ผู้อำนวยการหรืออธิการบดีในกรณีโรงเรียนพรรค) ที่ฟังดูแล้วเหมือนด้อยกว่ารัฐมนตรี แต่เอาเข้าจริงกลับเหนือกว่าผู้เป็นรัฐมนตรีของรัฐดังกรณีแรกเช่นกัน

ส่วนในกรณีที่เป็นกรรมการในคณะกรรมการกลางพรรคนั้น บุคคลเหล่านี้มักมีตำแหน่งทางการเมืองหรือทางการบริหารอื่นอยู่ด้วย เช่น เลขานุการพรรคประจำมณฑล นายกรัฐมนตรีมหานคร ผู้ว่าการมณฑลหรือเขตปกครองตนเอง รัฐมนตรี ผู้บริหารระดับสูงในวิสาหกิจของรัฐบางแห่ง อธิการบดีมหาวิทยาลัยบางแห่ง เป็นต้น

คณะบุคคลที่มีที่มาจากสมาชิกชาใหญ่จากที่กล่าวมานี้ ถือเป็นกลไกการทำงานของพรรคคอมมิวนิสต์จีนในระดับชาติ โดยมีคณะกรรมการกลางพรรคเป็นศูนย์กลางที่สำคัญ ดังนั้น หากดูจากคณะกรรมการกลางพรรคเป็นที่ตั้งแล้ว ก็จะพบว่า บุคคลที่มีบทบาททางการเมืองที่สำคัญหรือในระดับสูงจากที่กล่าวมานั้นจะแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ กลุ่มหนึ่ง เป็นกลุ่มผู้นำระดับสูงที่มีบทบาทในระดับชาติ อีกกลุ่มหนึ่ง เป็นกลุ่มผู้นำระดับสูงในท้องถิ่น ในกลุ่มแรกถ้าหากไม่นับผู้นำระดับสูงสุดอย่างเช่นประธานาธิบดีหรือนายกรัฐมนตรีแล้ว ผู้ที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี (ซึ่งถือเป็นผู้นำระดับชาติเช่นกัน) นั้น ก็อาจมีโอกาสร้อยกย้ายไปเป็นผู้นำระดับสูงในท้องถิ่นได้เช่นกัน

⁶ ดูรายละเอียดเกี่ยวกับองค์กรพรรคเพิ่มเติมได้ใน วรศักดิ์ มัทธโนบล. *ครองแผ่นดินจีน: พรรค ผู้นำ อำนาจรัฐ*, หน้า 113-131.

⁷ วรศักดิ์ มัทธโนบล. *ครองแผ่นดินจีน: พรรค ผู้นำ อำนาจรัฐ*, หน้า 131-132. อนึ่ง ชื่อองค์กรพรรคที่ลงท้ายด้วยคำว่า “แห่งศูนย์กลางพรรค” นี้แปลมาจากภาษาจีนคำว่า 中共 中央 局 ซึ่งแปลตรงตัวว่า ศูนย์กลางพรรค การเรียกเช่นนี้เพื่อสื่อว่าเป็นองค์กรที่ขึ้นต่อคณะกรรมการกลางพรรค อันถือเป็นศูนย์กลางอำนาจของพรรคที่สำคัญ ดังที่การศึกษาในที่นี้ได้อธิบายในระหว่างบรรทัดมาโดยตลอด.

ส่วนผู้นำระดับสูงสุดในท้องถิ่นนั้น ถือเป็นตำแหน่งเบื้องต้นที่อาจนำไปสู่การเป็นผู้นำระดับชาติหรือไม่ก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล และแน่นอนว่า การมีสายสัมพันธ์กับผู้นำระดับชาติในรุ่นก่อนหน้าตน (จะก็รุ่นก็ตาม) ก็ถือเป็นเงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งของความก้าวหน้าในตำแหน่งด้วย เหตุฉะนั้น “โอกาส” ที่ผู้นำในระดับท้องถิ่นจะก้าวขึ้นไปเป็นผู้นำระดับชาติจึงไม่ได้เกิดแก่ทุกคน

จากที่กล่าวมานี้ทำให้เห็นได้ว่า คณะกรรมการกลางพรรคจะเป็นที่รวมศูนย์อำนาจที่สำคัญยิ่งของพรรคคอมมิวนิสต์จีน กล่าวในเชิงอุดมคติแล้วก็คือที่รวมของบรรดาบุคคลในระดับหัวหน้าของการเมืองจีนนั่นเอง ซึ่งกว่าจะก้าวขึ้นมาดำรงตำแหน่งนี้ได้ก็ต้องมีคุณสมบัติดังที่กล่าวไปข้างต้น และต้องพิสูจน์ตนเองในระดับหนึ่ง ในทำนองเดียวกัน ถ้าหากไม่นับผู้นำสูงสุดในระดับชาติกับระดับท้องถิ่นดังกล่าว ที่เพิ่งเอาเฉพาะบุคคลที่มีตำแหน่งเป็นกรรมการกลางพรรคแล้ว พ้นไปจากนี้ผู้ที่ก้าวขึ้นไปเป็นผู้นำระดับสูงอื่นๆ ทั้งในส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น และทั้งในหน่วยงานภาคเศรษฐกิจหรือวัฒนธรรมนั้น ต่างก็ขึ้นอยู่กับ “โอกาส” ที่ว่าด้วยเช่นกัน

ถึงตรงนี้อาจทำให้เข้าใจได้ว่า พลเมืองจีนทุกคนต่างก็มีสิทธิ์ที่จะก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำในระดับต่างๆ ได้โดยเสมอกัน แต่ความจริงแล้วไม่ใช่ เพราะจากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ยังคงวนเวียนอยู่ในประเด็นระบบการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์จีน และเป็นระบบที่พิจารณาจากการประชุมสมัชชาใหญ่เป็นปฐม ด้วยเหตุนี้ บุคคลที่จะก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำสูงสุดทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นได้นั้น ก่อนอื่นจะต้องได้รับเลือกให้เป็นตัวแทนพรรคเพื่อเข้าร่วมประชุมในสมัชชาใหญ่เสียก่อน โอกาสที่ว่าจึงจะตามมา

คำถามจึงมีอยู่ว่า ถ้าเช่นนั้นแล้วคุณสมบัติเบื้องต้นของผู้ที่จะได้รับเลือกให้เป็นตัวแทนพรรคนั้นคืออะไร แน่นอนว่าคำตอบเบื้องต้นก็คือ สมาชิกพรรค

โดยทั่วไปแล้ว พรรคคอมมิวนิสต์จีนต้อนรับบุคคลเข้าร่วมงานกับพรรคเป็นปกติดังพรรคการเมืองในประเทศเสรีประชาธิปไตย แต่ที่ต่างกันก็คือ บุคคลที่เข้าร่วมงานกับพรรคคอมมิวนิสต์จีนนั้น จะไม่ได้เป็นสมาชิกพรรคตั้งแต่แรกเข้า หรือสามารถสมัครเป็นสมาชิกพรรคได้ในทันทีทันใดดังพรรคการเมืองอื่นๆ ตรงกันข้าม กว่าที่บุคคลที่ร่วมงานกับพรรคการเมืองนี้จะได้เป็นสมาชิกพรรคนั้น กลับต้องผ่านการพิสูจน์ตนเองให้สมาชิกพรรคในหน่วยงานหรือพื้นที่ที่บุคคลคนนั้นสังกัดในระยะเวลาที่แน่นอนก่อน

การพิสูจน์นี้มีเกณฑ์และวิธีที่แตกต่างกันตามลักษณะงานหรือพื้นที่ ทั้งยังมีรายละเอียดที่ค่อนข้างซับซ้อนในบางกรณี แต่โดยรวมแล้วเมื่อผ่านการพิสูจน์มาขั้นหนึ่ง บุคคลผู้นั้นจะได้รับการยอมรับจากสมาชิกพรรคในหน่วยงานหรือพื้นที่นั้นให้เป็นผู้ปฏิบัติงาน (cadre) ซึ่งการเป็นผู้ปฏิบัติงานนี้อาจจะแจ้งหรือไม่แจ้งแก่เจ้าตัวก็ได้ โดยในกรณีที่แจ้งนั้นอาจทำไปเพื่อเป็นกำลังใจแก่เจ้าตัว และใน

กรณีที่ไม่แจ้งก็เพราะความไว้เนื้อเชื่อใจว่า อย่างไรก็ตามเสียบุคคลผู้นั้นได้ทำให้เห็นแล้วว่ามิใช่เป้าหมายที่จะทำงานรับใช้พรรคอย่างมั่นคง

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนฐานะจากผู้ปฏิบัติงานของพรรคไปเป็นสมาชิกพรรคจะไม่มีกำหนดระยะเวลาที่ตายตัว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการพิสูจน์ตนเองผ่านการปฏิบัติงานของบุคคลนั้น จนเมื่อเวลาเหมาะสมมาถึง สมาชิกพรรคในหน่วยงานหรือพื้นที่ที่บุคคลนั้นสังกัดไม่ต่ำกว่า 2 คนจะเป็นผู้เชิญบุคคลคนนั้นให้มาพบ และแจ้งให้บุคคลผู้นั้นทราบถึงการพิสูจน์ตนเองจากช่วงเวลาที่ผ่านมา ซึ่งโดยสรุปก็คือ จะแจ้งว่ามีคุณสมบัติเป็นสมาชิกพรรคได้ พร้อมกันนั้นก็ขอเชิญให้บุคคลนั้นสมัครเป็นสมาชิกพรรค และหากบุคคลนั้นสมัครเป็นสมาชิกพรรคตามคำเชิญ การเป็นสมาชิกพรรคก็คือว่าสมบูรณ์ และจะมีสิทธิทางการเมืองต่างๆมากมาย อย่างชนิดที่แตกต่างไปจากพลเมืองของประเทศตนเอง และยังเทียบกันไม่ได้กับสิทธิเดียวกันนี้ของพลเมืองในประเทศเสรีประชาธิปไตย แน่แน่นอนว่าสิทธินี้ย่อมขึ้นอยู่กับตำแหน่งงานด้วยว่าอยู่ในระดับใด ยิ่งระดับสูงเพียงใด สิทธิก็ยิ่งมีมากเพียงนั้น

ควรกล่าวด้วยว่า การเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์จีนนี้อาจทำได้ด้วยการสมัครโดยตรงเช่นกัน แต่ถ้าเป็นวิธีนี้จะไม่มีการรับประกันว่าจะได้รับการรับรองให้เป็นสมาชิกพรรคมากเท่าจากที่กล่าวข้างต้น มีบางกรณีที่สมัครครั้งแรกก็ได้รับการรับรอง แต่ก็มีหลายกรณีที่ผู้สมัครต้องสมัครมากกว่าหนึ่งครั้ง แต่ละครั้งทิ้งเวลาห่างกัน 2 ถึง 3 ปี จะเห็นได้ว่า สำหรับผู้ที่มีมุ่งหมายจะเป็นสมาชิกพรรคให้ได้แล้ว การได้เป็นจากการขอเชิญในแบบแรกน่าจะสร้างความภูมิใจให้แก่เจ้าตัวมากกว่าแบบที่สมัครเอง แต่ไม่ว่าจะแบบใด สิ่งที่ได้เห็นได้ชัดข้อหนึ่งก็คือ การได้เป็นสมาชิกพรรคดูเหมือนจะมีความสำคัญต่อชีวิตอย่างยิ่งยวดสำหรับคนจำนวนไม่น้อย

การที่สมาชิกพรรคมีความสำคัญเช่นนั้นก็เพราะว่า ในระบบการเมืองจีนที่นำโดยพรรคคอมมิวนิสต์จีนนั้น จะมีก็แต่สมาชิกพรรคเท่านั้นที่จะก้าวขึ้นมาเป็นผู้ในระดับสูงสุดในหน่วยงานหรือองค์กรที่ตนสังกัดได้ ผู้ที่มีความรู้ความสามารถสูง หากแม้มิได้เป็นสมาชิกพรรคแล้ว ความรู้ความสามารถนั้นก็เกือหนุนได้สูงสุดเพียงตำแหน่งที่รองจากสูงสุดเท่านั้น เช่น หากเป็นสมาชิกพรรคในมหาวิทยาลัย แม้มีตำแหน่งทางวิชาการเป็นเพียงอาจารย์ก็มีสิทธิที่จะก้าวขึ้นมาเป็นอธิการบดี คณบดี หัวหน้าภาควิชา ฯลฯ ได้

ในทางตรงกันข้าม หากบุคคลผู้นั้นจบการศึกษาถึงระดับปริญญาเอกจากสถานศึกษาที่มีชื่อเสียงระดับโลก และมีตำแหน่งทางวิชาการเป็นถึงศาสตราจารย์ แต่ถ้ามิได้เป็นสมาชิกพรรคแล้ว บุคคลนั้นก็อาจมีความก้าวหน้าในตำแหน่งบริหารสูงสุดเพียงระดับรองในหน่วยที่ตนสังกัดเท่านั้น เช่น เป็นได้เพียงรองอธิการบดี รองคณบดี รองหัวหน้าภาควิชา เป็นต้น เหตุดังนั้น บนเหตุผลเดียวกันนี้ ตำแหน่งระดับสูงสุดในหน่วยงานอื่นๆก็เป็นที่ไปในการทำงานนี้ที่เราจะนึกได้ว่ายังมีหน่วยใดบ้าง

การเป็นสมาชิกพรรคจึงเป็นคุณสมบัติเบื้องต้นของผู้นำในระบบการเมืองจีน และด้วยเหตุที่มีสิทธิทางการเมืองสูง จึงตอบคำถามที่ว่าเหตุใดจึงมีผู้คนจำนวนมากใฝ่ฝันที่จะเป็นสมาชิกพรรคให้ได้ และทำให้เห็นต่อไปว่า สิทธิทางการเมืองนั้นส่วนหนึ่งก็คือ ผลประโยชน์ เหตุุดังนั้น ยังมีตำแหน่งสูงเพียงใด สิทธิที่เกี่ยวพันกับผลประโยชน์ก็ยังมีสูงเพียงนั้น

จากความจริงที่ว่านี่จึงทำให้เราเข้าใจไปด้วยว่า เหตุใดจึงมีสมาชิกพรรคอยู่ทั่วประเทศจีน คือมีอยู่ในแทบทุกหน่วยงานที่มีขนาดใหญ่และกลาง และที่ว่าทุกหน่วยงานนี้หมายความว่าไม่เพียงจะในหน่วยงานรัฐเท่านั้น แม้แต่โรงงานอุตสาหกรรม ห้างสรรพสินค้า โรงเรียน⁸ หรือหน่วยงานในสาขาอาชีพต่างๆ เช่น สื่อมวลชน แพทย์ พยาบาล ศิลปะ วิทยาศาสตร์ ฯลฯ ต่างล้วนมีสมาชิกพรรคทำงานประจำอยู่ เมื่อเป็นเช่นนี้ก็หมายความว่า พรรคคอมมิวนิสต์จีนย่อมมีหน่วยจัดตั้งของตนอยู่ในหน่วยงานนั้นๆ อยู่ด้วย⁹ การเป็นสมาชิกพรรคจึงมีความสำคัญด้วยเหตุนี้

อย่างไรก็ตาม แม้ฐานะการเป็นสมาชิกพรรคจะเป็นคุณสมบัติเบื้องต้นในการก้าวขึ้นเป็นผู้นำก็ตาม แต่ก็มีประเด็นที่ควรกล่าวด้วยว่า จากเศรษฐกิจการเมืองจีนที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาได้ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์จีนผ่อนคลายนโยบายคุณสมบัติดังกล่าวให้ยืดหยุ่นมากขึ้น ด้วยการไม่ยึดติดฐานะสมาชิกพรรคเพื่อกำหนดบุคคลให้มีตำแหน่งระดับสูงมากจนเกินไป ทั้งนี้อาจดูได้จากกรณีที่มีผู้ไม่ได้เป็นสมาชิกพรรคได้รับเลือกให้เป็นรัฐมนตรีเมื่อคราวประชุมสภาผู้แทนประชาชนแห่งชาติปี 2008 นั่นคือกรณีของ เจินจู่ และ วานกวาง ที่ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตามลำดับ¹⁰ แต่กระนั้น กรณีที่ว่านี้ยังมีน้อยมาก

จะเห็นได้ว่า ระบบการเมืองภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์จีนจากที่กล่าวมานี้เป็นระบบที่แม้อำนาจในส่วนกลางหรือศูนย์กลางพรรคจะมีอยู่สูง แต่อำนาจนี้ก็ถูกรายล้อมไปด้วยผู้นำในส่วนท้องถิ่น ซึ่งจัดเป็นอีกศูนย์กลางหนึ่งที่กระจายตัวอยู่ทั่วประเทศ ระบบการเมืองที่ว่าจึงเป็นระบบที่อำนาจส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นอิงแอบซึ่งกันและกัน แยกขาดจากกันไม่ได้ แต่ในขณะเดียวกัน หากไม่นับกลุ่มผู้นำระดับสูงสุด (คือกรรมการประจำกรมการเมืองที่มักไปนั่งในตำแหน่งสูงสุดของรัฐ เช่น ประธานาธิบดี ประธานสภาผู้แทนประชาชนแห่งชาติ หรือนายกรัฐมนตรี) แล้ว ในระดับที่รองลงมาอย่างเช่นรัฐมนตรีนั้น แม้จะเป็นตำแหน่งในระดับชาติก็ตาม แต่ก็มีโอกาสที่จะได้รับการโยกย้ายไปนั่ง

⁸ จากการสัมภาษณ์ อ้ายผิง, ผู้อำนวยการฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ กรมที่ 1 พรรคคอมมิวนิสต์จีน, สัมภาษณ์วันที่ 4 ตุลาคม 2551. ทำให้รู้ว่า หน่วยงานที่เล็กมากๆ อย่างเช่นโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้นและโรงเรียนอนุบาลนั้น แทบจะไม่มีหน่วยงานของพรรคไปจัดตั้งอยู่เลย หรือถึงมีก็นับว่าน้อยมาก ดังนั้น หน่วยงานที่เล็กมากในระดับเดียวกับหน่วยงานที่ว่าจึงอาจไม่มีสมาชิกพรรคอยู่เลยก็ได้.

⁹ ดูรายละเอียดเกี่ยวกับสมาชิกพรรคเพิ่มเติมได้ใน วรศักดิ์ มัทธโนบล, *ครองแผ่นดินจีนฯ*, หน้า 80-93.

¹⁰ วรศักดิ์ มัทธโนบล, *ครองแผ่นดินจีนฯ*, หน้า 91.

ในตำแหน่งสูงสุดของส่วนท้องถิ่น อันเป็นการย้ายที่ถือกันว่าเขยิบสูงขึ้นก็ย่อมได้ ซึ่งผิดกับประเทศที่มีใช้คอมมิวนิสต์หลายประเทศ ที่การย้ายเช่นว่าถือเป็นการลงโทษรูปแบบหนึ่ง

การที่ส่วนท้องถิ่นมีความสำคัญในทางการเมืองเช่นนี้ ในด้านหนึ่งหมายความว่า ในท้องถิ่นเองก็มีสาขาของพรรคคอมมิวนิสต์จีนตั้งอยู่ด้วย นั่นคือ หน่วยปกครองระดับต่างๆ ตั้งแต่มณฑล เขต ปกครองตนเอง จังหวัด อำเภอ ตำบล หรือมหานคร เขต ฯลฯ ก็ย่อมมีองค์กรระดับต่างๆ ของพรรคคอมมิวนิสต์จีนตั้งอยู่ด้วย เช่น มีสมัชชา เลขาธิการและรองฯ คณะกรรมการประจำ รวมตลอดจนสาขาขององค์กรพรรค ฯลฯ อยู่ในแต่ละหน่วยปกครอง และในทำนองที่ลึกลับโครงสร้างพรรคส่วนกลาง ผู้นำระดับสูงของสาขาพรรคในแต่ละหน่วยปกครองก็มักจะดำรงตำแหน่งผู้นำในส่วนของรัฐด้วย เช่น ตำแหน่งผู้ว่าการมณฑล นายกเทศมนตรี ประธานสภาผู้แทนฯ ในของหน่วยปกครองนั้นๆ เป็นต้น

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ไม่เพียงจะทำให้เห็นถึงระบบการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์จีน ที่สะท้อนถึงอิทธิพลและอำนาจที่แผ่คลุมไปแทบทุกองคาพยพของการเมืองจีนเท่านั้น หากที่สะท้อนให้เห็นโดยนัยเดียวกันยังอยู่ตรงการแยก “พรรค” ออกจาก “รัฐ” ผ่านบุคลากรระดับนำชั้นต่างๆ อีกด้วย ทั้งนี้เป็นโครงสร้างทางการเมืองที่พรรคคอมมิวนิสต์ทั่วโลกถือปฏิบัติกัน จะแตกต่างกันก็แต่เพียงรายละเอียดต่างๆ ที่แทรกอยู่ระหว่างโครงสร้างเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ เมื่อพรรคการเมืองนี้จัดสรรโครงสร้างของตนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงค่อยมาจัดโครงสร้างในส่วนของรัฐ ซึ่งก็คือ สภาผู้แทนประชาชนแห่งชาติ

กล่าวสำหรับจีนแล้ว สภาผู้แทนประชาชนฯ จะมีโครงสร้างที่ลึกลับโครงสร้างของพรรคคอมมิวนิสต์จีนในระดับหนึ่ง กล่าวคือ มีวาระการประชุมที่แน่นอน มีผู้แทนเฉพาะสภาเป็นของตนเอง มีประธานสภา ประธานาธิบดี คณะมุขมนตรี¹¹ และคณะกรรมการชุดต่างๆ ที่คล้ายกับคณะกรรมการสภาของนานาประเทศ (รวมทั้งของไทย) จะมีที่แตกต่างไปจากนานาประเทศก็ตรงที่สภาผู้แทนประชาชนฯ ของจีนนั้น ยังมีคณะกรรมการการทหารกลางแห่งรัฐ ศาลประชาชนสูงสุด และอัยการประชาชนสูงสุด อยู่ภายใต้อำนาจของสภาอีกด้วย

¹¹ เป็นคณะบุคคลจำนวนหนึ่ง ที่บางสมัยก็มีไม่ถึงสิบคน บางสมัยก็เกินสิบคน ประธานของคณะมุขมนตรีจะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีโดยการเสนอชื่อของประธานาธิบดี โดยคณะมุขมนตรีจะประกอบด้วยรองนายกรัฐมนตรี (ที่มักมีมากกว่าหนึ่งคนขึ้นไป) รัฐมนตรีจากบางกระทรวง 2-3 กระทรวง (โดยมากมักมาจากกระทรวงที่เกี่ยวกับความมั่นคงและการต่างประเทศ) อดีตรัฐมนตรีจำนวนหนึ่ง และกรรมการจากคณะกลางพรรคคอมมิวนิสต์จีนจำนวนหนึ่ง เป็นต้น ที่ว่าจำนวนหนึ่งในที่นี้มีได้ระบุอย่างตายตัวว่าจะต้องเป็นเท่าไร จำนวนบุคคลในคณะมุขมนตรีจึงไม่แน่นอน อย่างไรก็ตาม หน้าที่สำคัญเรื่องหนึ่งของคณะมุขมนตรีคือ การเป็นผู้เลือกบุคคลมาเป็นคณะรัฐมนตรีและคณะกรรมการชุดต่างๆ ที่มีฐานะเทียบกระทรวง (ประธานคณะกรรมการแต่ละชุดจึงมีฐานะเทียบเท่ารัฐมนตรีไปด้วย) ดังนั้น ที่มาของคณะรัฐมนตรีของจีนจึงเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ต่างไปจากประเทศเสรีประชาธิปไตยทั่วไป ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้ใน วรรค์ดี มัทธโนบล, *ครองแผ่นดินจีนฯ*, หน้า 161-176.

กล่าวเฉพาะสององค์กรหลักที่เป็นองค์กรในกระบวนการยุติธรรมนั้น บุคลากรระดับนำขององค์กรจะมาจากการเลือกตั้งของสภาเท่านั้น ซึ่งผิดกับกระบวนการยุติธรรมของชาติอื่นๆ ที่มักจะมีที่มาที่อิสระจากอำนาจนิติบัญญัติและบริหาร ทั้งนี้เพราะพรรคคอมมิวนิสต์จีนประกาศอย่างชัดเจนว่าจะไม่แยกอำนาจอภิปไตยออกเป็นสามฝ่ายดังประเทศเสรีประชาธิปไตยเป็นอันขาด¹² กล่าวอีกอย่างคือ นอกจากพรรคคอมมิวนิสต์จีนแล้ว ก็ไม่มีองค์กรหรือบุคคลใดที่จะมีอำนาจเหนือพรรคการเมืองนี้ไปได้อีก

ควรกล่าวด้วยว่า ความคิดที่ห้ามมิให้มีการแยกอำนาจออกเป็นสามฝ่ายดังกล่าว นำที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนจะได้อิทธิพลมาจากความคิดของ เต็งเสี่ยวผิง อดีตผู้นำที่ทรงอำนาจในทางการเมืองที่ล่วงลับไปแล้ว ทั้งนี้เต็งได้แสดงความคิดนี้ผ่านการสนทนากับแขกผู้ชวยุโกสลาเวียเมื่อเดือนมิถุนายน 1987 (สองปีก่อนเกิดเหตุการณ์นองเลือดที่เทียนอันเหมินปี 1989) ว่า ตนคัดค้านและไม่เห็นด้วยกับระบบการเมืองแบบหลายพรรค การแบ่งแยกอำนาจเป็นสามฝ่าย และระบบรัฐสภาแบบชาติตะวันตก ด้วยเห็นว่าเป็นประชาธิปไตยระงุมพี คือเป็นประชาธิปไตยสำหรับพวกทุนผูกขาด ซึ่งไม่มีอะไรมากกว่าการมีพรรคการเมืองหลายพรรค การเลือกตั้ง และการแบ่งอำนาจเป็นสามฝ่าย

นอกจากนี้ เต็งยังชี้ให้เห็นถึงข้อดีของการเมืองแบบสังคมนิยมด้วยว่า เมื่อตัดสินใจเรื่องใดแล้วก็มีมติออกมาและสามารถปฏิบัติได้ทันที ต่างกับกระบวนการประชาธิปไตยแบบรัฐสภาที่ได้แต่กลับไปกลับมา ได้แต่ถกเถียง แต่ไม่ได้ปฏิบัติ การเมืองแบบสังคมนิยมจึงมีข้อได้เปรียบในแง่นี้ ดังนั้น พรรคคอมมิวนิสต์จีนจึงต้องปฏิเสธการรับเอาระบบการแบ่งแยกอำนาจเป็นสามฝ่ายของตะวันตกมาใช้ และจักต้องรักษาข้อได้เปรียบทางการเมืองดังกล่าวเอาไว้

บทสรุปที่น่าสนใจของเต็งเกี่ยวกับประเด็นนี้เกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่งเมื่อเขาได้สนทนากับแขกจากต่างแดนอีกกลุ่มหนึ่ง โดยเต็งกล่าวว่า “สหรัฐอเมริกามีรัฐบาลถึงสามรัฐบาล เมื่อเราติดต่อกับพวกเขา เราไม่รู้ว่า จริงๆแล้วใครกันแน่ที่มีอำนาจตัดสินใจ พวกเขาถ่วงดุลกันและถกเถียงกันไม่หยุด เป็นการยากที่จะผลักดันอะไรให้สำเร็จ”

ความคิดข้างต้นของเต็งเสี่ยวผิง¹³ ทำให้เข้าใจไปโดยปริยายว่า เหตุใดการเมืองจีนจึงให้บุคคลในองค์กรยุติธรรมมาจากการเลือกของสภาผู้แทนฯ มิใช่บุคลากรในองค์กรดังกล่าวด้วยตนเองดังประเทศอื่นๆ นอกจากนี้ก็ทำให้เข้าใจไปด้วยว่า บุคคลที่จะก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำระดับสูงขององค์กร

¹² ดูรายละเอียดใน บุญศักดิ์ แสงระวี (แปล), “เกี่ยวกับการคัดค้านเสรีนิยมชนชั้นนายทุน,” และ “ระบอบประชาธิปไตยของฝ่ายตะวันตก,” *ประชาธิปไตยลัทธิสังคมนิยมของจีน* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุภาพใจ, 2549), หน้า 147-173 และ 175-188 ตามลำดับ.

¹³ สิทธิพล เครือรัฐติกาล, ดวงใจ เด่นเกศินีฉ้า, สิทธิเทพ เอกสิทธิพงษ์ และวิศรา ไกรวัฒน์พงศ์ (แปล), *บันทึกลับจ้าวเจ้าอหยาบ: เบื้องหลังเหตุการณ์นองเลือดที่เทียนอันเหมิน*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, 2552), หน้า 391-399.

ยุติธรรมได้นั้น ในด้านหนึ่งบุคคลต้องเป็นสมาชิกพรรคด้วยเช่นกัน อันเป็นการตอกย้ำถึงอำนาจที่เต็มเปี่ยมของพรรคคอมมิวนิสต์จีนอีกตัวอย่างหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม จากระบบของสภาผู้แทนฯที่ล้ากับโครงสร้างของพรรคคอมมิวนิสต์จีนในระดับหนึ่งนั้น ได้ทำให้เข้าใจไปได้อย่างไรว่า ในส่วนท้องถิ่นของจีนจะมีสภาผู้แทนฯอยู่ด้วย เหตุตั้งนั้น สภาผู้แทนฯท้องถิ่นจึงมีประธานสภาและคณะกรรมการประจำในสภาของตน ในทำนองเดียวกัน สภาผู้แทนฯท้องถิ่นที่ว่านี้ก็มิได้อยู่ในหน่วยปกครองที่มีขนาดใหญ่ระดับต้นๆ แต่จะระดับลดหลั่นกันไป (คือถ้าเล็กระดับหมู่บ้านแล้วจะไม่มีสภาที่ว่านี้) ดังที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนเองก็มีเป็นของตนเองดังที่ได้กล่าวไปก่อนหน้านี้แล้ว

จากที่กล่าวมาทั้งหมดเกี่ยวกับระบบการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์จีนนี้ เป็นไปแต่เพียงสังเขปพอให้เข้าใจ ทั้งที่ในรายละเอียดแล้วมีโครงสร้างที่ซับซ้อนพอสมควร แต่เฉพาะที่กล่าวมานี้ก็ทำให้เห็นภาพการเคลื่อนไหวหรือกิจกรรมทางการเมืองของจีนได้พอสมควร ว่าเป็นภาพที่มีความแตกต่างมากกว่าความเหมือน (หรือคล้าย) เมื่อเปรียบเทียบกับระบบการเมืองของประเทศเสรีประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับการเผด็จอำนาจของพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่มีความเบ็ดเสร็จเด็ดขาด ภายใต้ระบบเช่นนี้จึงมีความอ่อนไหวในเรื่องเสถียรภาพทางการเมืองพอสมควร โดยเฉพาะถ้าหากพรรคคอมมิวนิสต์จีนไม่สามารถบริหารจัดการให้ระบบที่เป็นอยู่เกิดความโปร่งใสและเป็นธรรม ถึงแม้ทุกวันนี้จะยังพอกกล่าวได้ว่าระบบการเมืองยังมีเสถียรภาพอยู่ก็ตาม

การเมืองจีนจากสมัชชา 17

ปี 2012 เป็นปีที่สมัชชา 17 ครบวาระ โดยการประชุมสมัชชา 18 ที่มีขึ้นในปีเดียวกันนี้ผู้แทนทั้งหมดที่เข้าร่วมประชุมจะทำการเลือกคณะกรรมการกลางพรรคชุดใหม่ขึ้นมา จากนั้นบุคคลคณะนี้จะได้ทำการเลือกคณะกรรมการการเมือง และคณะกรรมการประจำกรมการเมืองชุดใหม่ขึ้นมาด้วยเช่นกัน ซึ่งคณะบุคคลชุดหลังนี้จะก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำประเทศเป็นรุ่นต่อไป โดยที่หากนับรุ่นผู้นำจีนตามทีถือปฏิบัติกันมาแล้ว ผู้ที่จะก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำหลังสมัชชา 18 จะนับเป็นผู้นำรุ่นที่ 5

อนึ่ง ผู้ที่ริเริ่มธรรมเนียมการนับรุ่นผู้นำนี้ก็คือ เต็งเสี่ยวผิง¹⁴ โดยการแบ่งผู้นำเป็นรุ่นนี้เป็นผลมาจากการเมืองจีนยุคก่อนหน้านั้น ซึ่งเหมาเจ๋อตงมักแสดงบทบาทเป็นผู้นำสูงสุดแต่เพียงผู้เดียว อันเป็นการนำที่ไม่ได้เป็นไปตามหลักการของพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่ระบุให้การนำในทางการเมืองเป็นไปโดยหมู่คณะ หรือที่ฝ่ายซ้ายเรียกว่า “การนำรวมหมู่” โดยในทางปฏิบัติก็คือการนำของคณะกรรมการ

¹⁴ Andrew J. Nathan and Bruce Gilley (editors), *China New Rulers: The Secret Files* (London: Granta Books, 2003), pp. 10-11.

กลางพรรคนั่นเอง และภายใต้การนำแต่เพียงผู้เดียวของเหมาก็ได้ก่อความเสียหายให้แก่จีนอย่างมาก¹⁵

ด้วยเหตุนี้ เมื่อตั้งก้าวขึ้นมาอี้อานาจ เต็งจึงนำเอาการนำรวมหมู่ที่เป็นหลักการทำงานของพรรคกลับมาอีกครั้งหนึ่ง และเป็นเหตุให้เต็งแบ่งผู้นำออกเป็นรุ่นๆ โดยเต็งจัดให้ยุคของเหมาเป็นผู้นำรุ่นที่ 1 ยุคของตนเป็นรุ่นที่ 2 ยุคของเจียงเจ๋อหมินเป็นรุ่นที่ 3 และรุ่นของหูจิ่นเทาเป็นรุ่นที่ 4 เพราะการแบ่งเป็นรุ่นจะสื่อถึงการนำที่มีผู้นำร่วมกันหลายคน และถึงแม้ในเชิงโครงสร้างแล้วจะมีผู้ที่มีตำแหน่งสูงสุดแต่เพียงผู้เดียวอยู่ด้วยก็ตาม แต่ผู้นำสูงสุดคนนั้นก็ต้องขึ้นต่อคณะผู้นำอยู่ดี

ก่อนที่จะกล่าวถึงผู้นำรุ่นที่ 5 ในที่นี้จะกล่าวถึงคณะกรรมการการเมืองที่เป็นผู้นำรุ่นที่ 4 ซึ่งมีอยู่ 25 คนก่อน เพื่อแสดงให้เห็นว่า ในบรรดาที่ประกอบไปด้วยผู้ใด และผู้ใดที่มีโอกาสได้ก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำในรุ่นที่ 5 ทั้งนี้คณะกรรมการการเมือง 25 คนในรุ่นที่ 4 จะเรียงตามลำดับความสำคัญ ดังนี้¹⁶ หูจิ่นเทา อู๋ป่างกั๋วอ เวินเจียเป่า เจียซิงหลิน หลี่ฉางชุน สีจิ้นผิง หลี่เค่อเฉียง เหอกว๋อเฉียง โจวหย่งคัง หวังกั๋ง หวังเล่อฉวน หวังจ้าวกั๋วอ หวังฉีซาน หุยเหลียงอีวี่ หลิวฉี หลิวววินซาน หลิวเอียนตง หลี่หยวนเฉา วังหยาง จางเกาลี จางเต๋อเจียง อีวี่เจิ้งเซิง สีวี่ไฉโฮ่ว กั๋วป๋อสง และป๋อซีไห่ โดยบุคคลใน 9 อันดับแรกจะดำรงตำแหน่งคณะกรรมการประจำกรมการเมืองด้วย

จากหลายปีที่ผ่านมา ได้ปรากฏข่าวเกี่ยวกับบุคคลที่จะก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำสูงสุดอยู่สองคนด้วยกัน โดยในช่วงแรก ผู้ที่ถูกกล่าวถึงกันมากที่สุดคือ หลี่เค่อเฉียง ครั้นต่อมาข่าวก็เปลี่ยนมาเป็น สีจิ้นผิง จนในช่วงปี 2010 ถึงปี 2011 ก็เป็นที่เห็นได้ชัดว่า สีจิ้นผิงได้แสดงบทบาทแทนผู้นำสูงสุดอย่างหูจิ่นเทาอยู่เป็นระยะๆ กระทั่งนำไปสู่การคาดหมายกันว่า สีจะเป็นผู้นำคนต่อไปของจีน ทั้งนี้ชื่อของหลี่เค่อเฉียงก็ยังมีได้หายไปจากการถูกกล่าวขวัญเช่นกัน เพียงแต่บทบาทเท่าที่ผ่านมานั้นทำให้คาดหมายกันว่าเขาอาจได้รั้งตำแหน่งนายกรัฐมนตรีก็เป็นได้ อย่างไรก็ตาม เมื่อดูจากลำดับในคณะกรรมการการเมืองแล้วจะพบว่า สีจิ้นผิงและหลี่เค่อเฉียงอยู่ในอันดับ 6 และ 7 ตามลำดับ เหตุดังนั้น การรับทราบถึงประวัติของผู้นำทั้งสองจึงเป็นประโยชน์ต่อบุคคลหรือองค์กรทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ ต่อหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ไม่มากนักน้อย ซึ่งในที่นี้จะได้กล่าวถึงประวัติของทั้งสองแต่เพียงสังเขป ดังนี้

¹⁵ วรศักดิ์ มหัทธโนบล, *เศรษฐกิจการเมืองจีน*, หน้า 304.

¹⁶ *Documentary of the 17th National Congress of the Communist Party of China* (Beijing: Foreign Languages Press, 2007), p. 178.

สีจิ้นผิง¹⁷

สีจิ้นผิงเกิดเมื่อปี 1953 ที่เมืองฟู่ผิง มณฑลส่านซี เข้าร่วมงานกับพรรคคอมมิวนิสต์จีนตั้งแต่ปี 1969 ตอนที่สีเข้าร่วมงานกับพรรคนี้ สถานการณ์การเมืองภายในจีนอยู่ในช่วงของการปฏิวัติวัฒนธรรม อันเป็นช่วงที่การเมืองจีนหันเหทิศทางไปสู่กระแสซ้ายจัด การรณรงค์เรียกร้องให้มวลชนมีจิตสำนึกเยี่ยงชนชั้นกรรมาชีพเกิดขึ้นทั่วประเทศ โดยเฉพาะในหมู่เยาวชน กระแสนี้ได้นำจีนเข้าสู่สภาพอนาธิปไตยที่เต็มไปด้วยความยุ่งยาก¹⁸ ด้วยเหตุนี้ ในขณะที่เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาและมีอายุได้ 16 ปี สีจึงถูกส่งตัวไปทำงานในคอมมูนวินอานอ์¹⁹ เมืองเถียนจวน มณฑลส่านซี จนในปี 1974 สีจึงได้เป็นสมาชิกพรรคในขณะที่มีอายุ 21 ปี อย่างไรก็ตาม สีทำงานในคอมมูนแห่งนี้จนถึงปี 1975 จึงได้กลับเข้ามาในเมืองเพื่อใช้ชีวิตทางการศึกษาอีกครั้งหนึ่ง ที่ซึ่งต่อมาสีก็ได้เข้าศึกษาทางด้านวิศวกรรมเคมีในมหาวิทยาลัยชิงฮว่าจนสำเร็จการศึกษา

ภายหลังจบการศึกษาแล้ว ในระหว่างปี 1979-1982 สีจิ้นผิงได้เป็นเลขานุการในสำนักงานมุขมนตรีและคณะกรรมการอาหารกลางแห่งรัฐ ต่อมาจึงได้ไปเป็นรองเลขานุการพรรคในอำเภอเจิ้งติง มณฑลเหอเป่ย์เป็นเวลา 1 ปี (1982-1983) แล้วก้าวขึ้นมาเป็นเลขานุการพรรคเต็มตัวในทีเดียวกันนี้อีก 3 ปี คือตั้งแต่ปี 1983 ถึงปี 1985 จากนั้นชีวิตการทำงานของสีก็ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไปอีก เมื่อเขาได้ย้ายไปเป็นกรรมการในคณะกรรมการประจำพรรคและรองนายกเทศมนตรีแห่งเมืองเซี่ยเหมิน มณฑลฝูเจี้ยน ในระหว่างปี 1985-1988

ที่ว่าป็นชีวิตการทำงานที่ก้าวหน้ายิ่งขึ้นก็เพราะนอกจากเซี่ยเหมินจะเป็นเมืองที่เป็นภูมิลำเนาเดิมของชาวจีนโพ้นทะเลในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แล้ว ในเวลานั้นเซี่ยเหมินยังเพิ่งได้รับการประกาศ

¹⁷ แหล่งอ้างอิงพื้นฐานเกี่ยวกับประวัติของสีจิ้นผิงนี้เรียบเรียงจาก *Documentary of the 17th National Congress of the Communist Party of China*, p. 197-199. แหล่งอ้างอิงนอกเหนือจากนี้จะระบุเป็นการเฉพาะ.

¹⁸ เกี่ยวกับการปฏิวัติวัฒนธรรมและบทบาททางการเมืองของเยาวชนในช่วงนี้ดูรายละเอียดได้ใน วรศักดิ์ มัทธโนบล, *เศรษฐกิจการเมืองจีน*, หน้า 98-124.

¹⁹ คอมมูนมีชื่อเต็มว่า “คอมมูนประชาชน” (People’s Commune, เหญินหมินกงเล่เอ) คือ กองการผลิตขนาดใหญ่ โดยมีครัวเรือนเป็นสมาชิกของคอมมูน 100-200 ครัวเรือน ดังนั้น แต่ละคอมมูนจึงมีแรงงานที่มาจากแต่ละครัวเรือน (ในยุคสมัยที่จีนยังไม่ได้มีนโยบายควบคุมจำนวนประชากร หรือที่เรียกว่า “นโยบายลูกคนเดียว” อันเป็นนโยบายที่เกิดขึ้นในยุคปฏิรูปของเติ้งเสี่ยวผิง) รวมตัวทำงานอยู่ในคอมมูนนับพันคน นโยบายนี้ที่เกิดขึ้นในปลายทศวรรษ 1950 ดูรายละเอียดพร้อมทั้งผลของการใช้นโยบายนี้ได้ ใน วรศักดิ์ มัทธโนบล, *เศรษฐกิจการเมืองจีน*, หน้า 68-76. ส่วนนโยบายเกี่ยวกับประชากรจีน ดูรายละเอียดได้ใน Wu Cangping & Mu Guangzong, *China’s Population Situation and Policies* (Beijing: Foreign Languages Press, 2004).

ให้เป็น 1 ใน 5 เขตเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zone, SEZ) อีกด้วย²⁰ เหตุฉะนั้น การที่สีได้ย้ายไปดำรงตำแหน่งที่ว่าด้วยวัยเพียง 32 ปีจึงเป็นการสะท้อนนัยสำคัญทางการเมืองที่น่าสนใจยิ่งถึงแม้ตำแหน่งที่เกี่ยวกับ “รัฐ” ของเขาจะเป็นเพียงระดับ “รอง” (นายกเทศมนตรี) ก็ตาม

นับจากที่สีจึงได้ย้ายมาดำรงตำแหน่งในมณฑลฝูเจี้ยนในปี 1985 เรื่อยมา ชีวิตการทำงานของเขาที่กว๋นเจี้ยนอยู่ในมณฑลนี้ไปอีกเกือบ 20 ปี โดยเป็นการกว๋นเจี้ยนในลักษณะที่มีตำแหน่งก้าวหน้ายิ่งขึ้นโดยตลอด กล่าวคือ ระหว่างปี 1988-1990 ตำแหน่งของสีก็เชียบขึ้นไปเป็นเลขาธิการพรรคเมืองหนึ่งต่อของมณฑลเดียวกันนั้น ระหว่างปี 1990-1993 ก็ก้าวขึ้นมาเป็นเลขาธิการพรรคและประธานคณะกรรมการประจำสภาผู้แทนประชาชนแห่งเมืองฝูโจว อันเป็นเมืองเอกของมณฑลนี้ ครั้นพอระหว่างปี 1993-1995 สีได้เข้าไปเป็นกรรมการประจำในคณะกรรมการพรรคแห่งมณฑลฝูเจี้ยน โดยยังคงดำรงตำแหน่งเดิมที่ได้รับเมื่อปี 1990 เอาไว้

จนถึงปี 1995 ตำแหน่งในพรรคของสีก็เชียบขึ้นมาเป็นรองเลขาธิการพรรคประจำมณฑลฝูเจี้ยน โดยยังคงตำแหน่งเดิมที่ได้รับเมื่อปี 1993 เอาไว้ กระทั่งระหว่างปี 1996-1999 สีจึงเหลือตำแหน่งรองเลขาธิการพรรคประจำมณฑลฝูเจี้ยนเพียงตำแหน่งเดียว แต่ในการประชุมสมัชชา 15 เมื่อปี 1997 นั้นเอง สีซึ่งเป็นหนึ่งในผู้แทนจากทั่วประเทศที่เข้าร่วมประชุมก็ได้รับเลือกจากสมัชชา 15 ให้เป็นกรรมการในคณะกรรมการกลางพรรค และอยู่ในคณะกรรมการชุดนี้นับแต่นั้นมา อย่างไรก็ตาม สีอยู่ในตำแหน่งรองเลขาธิการพรรคประจำมณฑลฝูเจี้ยนประมาณ 3 ปีจึงได้ควบตำแหน่งผู้ว่าการมณฑลเดียวกันนี้ในปี 1999 ไปจนถึงปี 2002

ทั้งนี้เป็นที่น่าสังเกตว่า ช่วงที่สีจึงเหลือตำแหน่งรองเลขาธิการพรรคเพียงตำแหน่งเดียวก็ตีหรือควบตำแหน่งผู้ว่าการมณฑลฝูเจี้ยนด้วยก็ดี เป็นช่วงที่สีได้เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาเอกทางด้านกฎหมาย โดยเริ่มศึกษาในปี 1998 และสำเร็จการศึกษาในปี 2002 โดยสาขาที่สีเรียนคือ ทฤษฎีและอุดมการณ์มาร์กซิสต์ อันเป็นหลักสูตรของสำนักมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยชิงฮว่า²¹ อันเป็นสถานศึกษาที่เขาเคยเป็นศิษย์เก่ามาก่อน และในปีเดียวกันกับที่จบ

²⁰ เขตเศรษฐกิจพิเศษถือเป็นหนึ่งในนโยบายแบ่งพื้นที่ทางเศรษฐกิจออกเป็นประเภทต่างๆ ตามแต่หน้าที่ที่จีนจะกำหนด ถือเป็นผลผลิตแรกๆของยุคปฏิรูป กล่าวสำหรับเขตเศรษฐกิจพิเศษ นอกจากเซี่ยเหมิน (ไห่หมิงหรือเอ๋มิ่งในเสียงจีนแต้จิ๋ว) แล้ว อีก 4 แห่งที่เหลือก็คือ ซานโถว (ซัวเถาในเสียงจีนแต้จิ๋ว) เติงเจิ้น จูไห่ และไห่หนาน (ไห่หล่าในเสียงจีนแต้จิ๋ว) สำหรับหน้าที่ของเขตเศรษฐกิจพิเศษและพื้นที่ทางเศรษฐกิจอื่นๆ ดูรายละเอียดได้ใน วรศักดิ์ มหัทธโนบล, “การปฏิรูปจีน: ยุทธศาสตร์พื้นที่เศรษฐกิจกับความขัดแย้งเชิงนโยบาย,” ใน วรศักดิ์ มหัทธโนบล (บรรณาธิการ), *จีน-ไทยในศตวรรษที่ 21* (กรุงเทพฯ: ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2542), หน้า 154-173.

²¹ มหาวิทยาลัยหลายแห่งในจีนยังคงให้สาขาวิชาทางด้านรัฐศาสตร์หรือสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์สังกัดคณะนิติศาสตร์ ดังนั้น ปริญญาเอกของผู้สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาเหล่านี้จึงถูกระบุว่าเป็นดุฎีกบัณฑิตทางกฎหมาย (Doctor of Laws, LL.D.) อนึ่ง มหาวิทยาลัยบางแห่งในญี่ปุ่นก็เป็นไปในลักษณะเดียวกันนี้.

การศึกษานี้เอง สี่จิ้งได้หลุดพ้นจากการวนเวียนทางการเมืองในมณฑลฝูเจี้ยน โดยไปดำรงตำแหน่งเดียวกันนี้ (เลขาธิการพรรคและผู้ว่าการมณฑล) ที่มณฑลเจ้อเจียง ที่ซึ่งในเวลานั้นกำลังเป็นมณฑลที่กำลังเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะทางด้านการศึกษา เมื่อมหาวิทยาลัยเจ้อเจียงได้ก้าวขึ้นสู่มหาวิทยาลัยชั้นนำของจีน

แต่กระนั้น สี่จิ้งยังคงอยู่ในตำแหน่งดังกล่าวได้ไม่นาน เขาก็ก้าวขึ้นเป็นเลขาธิการพรรคเต็มตัว โดยยังคงตำแหน่งผู้ว่าการมณฑลเอาไว้ และนับจากปี 2003 จนถึงปี 2007 สี่จิ้งได้เป็นประธานคณะกรรมการประจำสภาผู้แทนประชาชนแห่งมณฑลเจ้อเจียง เพิ่มขึ้นมาอีกหนึ่งตำแหน่ง ต่อมาในปี 2007 จึงได้ก้าวขึ้นมาเป็นเลขาธิการพรรคแห่งมหานครเซี่ยงไฮ้ (เซี่ยงไฮ้)

แต่ที่นับเป็นก้าวกระโดดครั้งสำคัญของสี่จิ้งก็คือ ในปีเดียวกันนั้น (2007) นอกจากเขายังคงได้รับเลือกจากสมาชิก 17 ให้เป็นกรรมการในคณะกรรมการกลางพรรคแล้ว ก็ยังได้รับเลือกให้เป็นกรรมการในคณะกรรมการประจำกรมการเมืองอีกด้วย ที่น่าสังเกตก็คือ ก่อนหน้านี้อี่จิ้งไม่เคยดำรงตำแหน่งกรรมการในคณะกรรมการกรมการเมืองมาก่อน แต่ครั้งนี้พอได้รับเลือกให้เป็นกรรมการในคณะกรรมการชุดนี้ สี่จิ้งก็ก้าวมาเป็นกรรมการประจำทันทีอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ ผู้ที่จะก้าวขึ้นมาเป็นกรรมการ “ประจำ” ในคณะกรรมการชุดดังกล่าวจึงไม่จำเป็นต้องผ่านการเป็นกรรมการที่ “ไม่ประจำ” มาก่อนด้วยระยะเวลาใดๆเสมอไป

ที่น่าสนใจอย่างยิ่งก็คือ เมื่อได้เป็นกรรมการประจำกรมการเมืองแล้ว ตำแหน่งที่สี่จิ้งได้รับเลือกให้รับผิดชอบในพรรคอีกตำแหน่งหนึ่งก็คือ การเป็น 1 ในผู้ปฏิบัติงานที่ประจำในสำนักเลขาธิการแห่งคณะกรรมการกลางพรรค ครั้นพอปีถัดมาคือปี 2008 สี่จิ้งได้รับเลือกจากที่ประชุมสภาผู้แทนประชาชนแห่งชาติให้ดำรงตำแหน่งรองประธานาธิบดี ส่วนภายในพรรคเขาก็ได้รับเพิ่มอีกหนึ่งตำแหน่งที่มีความสำคัญไม่น้อย นั่นคือ อธิการบดีโรงเรียนพรรคแห่งศูนย์กลางพรรค²² อันเป็นองค์กรที่สำคัญองค์กรหนึ่งของพรรคคอมมิวนิสต์จีน และเป็นตำแหน่งเดียวกับที่หูจิ่นเทาผู้นำรุ่นที่ 4 ดำรงอยู่ก่อนที่จะก้าวขึ้นมาเป็นเลขาธิการพรรค

ตำแหน่งทางการเมืองของสี่จิ้งจากที่กล่าวมานี้ พอทำให้เห็นพัฒนาการได้ว่า เพียงแค่เริ่มร่วมงานกับพรรคคอมมิวนิสต์จีน สี่จิ้งก็ได้รับตำแหน่งที่สำคัญเหนือกว่าสมาชิกพรรคทั่วไปอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะช่วงที่จีนใช้นโยบายปฏิรูปและเปิดประเทศใหม่ๆ ชีวิตทางการเมืองที่วนเวียนอยู่ในมณฑลฝูเจี้ยนเป็นไปอย่างยาวนานนับสิบกว่าปี โดยที่หากฝูเจี้ยนมิใช่มณฑลหนึ่งที่เป็นเป้าหมายของยุคปฏิรูปแล้ว การวนเวียนอยู่ในมณฑลนี้ของเขาก็อาจไม่ต่างกับการจมปลักอยู่ในหน้าที่การงานที่ไร้อนาคตใดๆ แต่ด้วยเหตุที่ฝูเจี้ยนมิใช่มณฑลเช่นนั้น การอยู่ในมณฑลนี้ของเขาจึงคือความก้าวหน้าในชีวิตทาง

²² Available from: <http://english.cpc.people.com.cn/66485/98610/6927290.html> (Accessed 30 August 2012).

การเมือง จนเมื่อหลุดจากผู้เจี้ยนออกมาพร้อมกับตำแหน่งที่ก้าวหน้ายิ่งขึ้นด้วยแล้ว ก็แทบจะไม่มีเหตุให้ชวนสงสัยอีกเลยหากสี่จะถูกจับตามองว่าจะเป็นหนึ่งในบรรดาผู้นำระดับสูงที่มีโอกาสก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำสูงสุด โดยเฉพาะกับตำแหน่งที่ผู้นำรุ่นก่อนหน้าเขาเองก็เคยดำรงมาก่อน ไม่ว่าจะเป็นเลขาธิการพรรคประจำช่างไห่ หรืออธิการบดีโรงเรียนพรรคแห่งศูนย์กลางพรรค

จะมีก็แต่เพียงประการเดียวที่สี่จินผิงดูจะแตกต่างไปจากผู้นำโดยส่วนใหญ่ก็คือ การที่สี่มีปริญญาเอกทางด้านการกฎหมายมาเสริมบุคลิกภาพความเป็นผู้นำของตน เพียงแต่เขาไม่ได้ใช้คำว่าดอกเตอร์ (ดร.) มานำหน้าชื่อของเขาดังที่นิยมกระทำกันเท่านั้น

หลี่เค่อเจียง²³

หลี่เค่อเจียงเกิดในปี 1955 ที่เมืองติงหยวน มณฑลอานฮุย เข้าร่วมงานกับพรรคคอมมิวนิสต์จีนในปี 1976 แต่เริ่มทำงานกับพรรคจริงๆ ก่อนหน้านั้น 2 ปี (คือปี 1974) สำเร็จการศึกษาทางด้านเศรษฐศาสตร์จากมหาวิทยาลัยเป่ย์จิง (ปักกิ่ง) ระหว่างทำงานในหน้าที่อยู่นั้นก็ยังเข้าเรียนเพิ่มเติมจนจบปริญญาเอกทางด้านเศรษฐศาสตร์อีกด้วย หลี่จึงมีวุฒิเท่ากับสี่จินผิง

ตอนที่ทำงานกับพรรคคอมมิวนิสต์จีนในปี 1974 นั้น หมายถึง ขณะที่หลี่เค่อเจียงเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนได้ส่งเขาไปทำงานยังกองร้อยตงหลิงที่ตั้งอยู่ที่คอมมูนต้าเหมียว อำเภอเฟิงหยาง ในมณฑลอันเป็นบ้านเกิดของเขา จนถึงปี 1976 หลี่ก็ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเลขาธิการพรรคประจำกองร้อยนี้ หลังการปฏิวัติวัฒนธรรมสิ้นสุดลง หลี่ก็กลับมาเรียนหนังสือตามเดิม โดยเมื่อจบมัธยมศึกษาแล้วก็เข้าเรียนต่อทางด้านกฎหมายที่มหาวิทยาลัยปักกิ่งจนสำเร็จการศึกษา ในระหว่างที่ศึกษาอยู่นั้น หลี่ยังเป็นผู้นำสหภาพนักศึกษาของมหาวิทยาลัยอีกด้วย

กระทั่งในปี 1982 หลี่เค่อเจียงก็ก้าวขึ้นเป็นเลขาธิการสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยจีน (Communist Youth League of China, CYLC) ประจำมหาวิทยาลัยเป่ย์จิง²⁴ และจากปี 1983 ถึงปี 1985 หลี่ก็ก้าวขึ้นมาเป็นผู้อำนวยการใหญ่ของกองการโรงเรียน (Director general of the School Department) ในสังกัดของคณะกรรมการกลางสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์ฯ พร้อมกันนั้นก็ควบตำแหน่งเลขาธิการใหญ่ของปวงสหพันธ์นักศึกษาจีน (All-China Students' Federation) และสมาชิกสำรองของสำนักเลขาธิการสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์ฯ อีกด้วย โดยตำแหน่งหลังนี้ต่อมานับ

²³ แหล่งอ้างอิงพื้นฐานเกี่ยวกับประวัติของหลี่เค่อเจียงนี้เรียบเรียงจาก *Documentary of the 17th National Congress of the Communist Party of China*, pp. 197-199. แหล่งอ้างอิงนอกเหนือจากนี้จะระบุเป็นการเฉพาะ.

²⁴ สันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์จีนจะมีอยู่ในแทบทุกหน่วยบริหาร โดยเฉพาะที่ที่มีเยาวชนรวมตัวอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งโดยมากมักเป็นสถานศึกษา ทั้งนี้ควรกล่าวด้วยว่า องค์กรในลักษณะที่คล้ายกับสันนิบาตเยาวชนนี้ แต่อยู่ในชื่ออื่นๆ ยังมีอยู่อีกไม่น้อยในประเทศจีน แต่ก็เป็นที่รู้กันดีว่าส่วนใหญ่แล้วถูกจัดตั้งโดยพรรคคอมมิวนิสต์จีน มีบ้างเหมือนกันที่จัดตั้งขึ้นโดยเอกเทศ แต่กระนั้น ก็ยังคงขึ้นต่ออำนาจของพรรคคอมมิวนิสต์จีนอยู่ดี.

จากปี 1985 หลี่ก็ก้าวขึ้นมาเป็นสมาชิกเต็มตัว²⁵ และยังคงตำแหน่งรองประธานของปวงสหพันธ์เยาวชนจีน (All-China Youth Federation) ไปพร้อมกัน

ประวัติในช่วงนี้ของหลี่ที่น่าสังเกตอยู่เรื่องหนึ่งคือ ช่วงระหว่างเดือนกันยายนถึงเดือนพฤศจิกายน 1991 เขาได้เข้ารับการอบรมในโรงเรียนพรรคแห่งศูนย์กลางพรรคอีกด้วย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงนัยสำคัญทางการเมืองที่ก้าวหน้าขึ้นในระดับหนึ่งของเขา เพราะผู้ที่สามารถเข้ารับการอบรมในโรงเรียนพรรคในส่วนกลางนี้ได้ นั่นจะมีก็แต่ผู้มีตำแหน่งทางการเมืองที่สูงทั้งในส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นเท่านั้น

เหตุดังนั้น นับแต่ปี 1993 เรื่อยมา ตำแหน่งทางการเมืองของหลี่ก็ไต่ขึ้นไปเป็นเลขาธิการที่ 1 (First secretary) ของสำนักเลขาธิการแห่งคณะกรรมการกลางสันนิบาตเยาวชนคอมมิวนิสต์ฯ ควบตำแหน่งประธานวิทยาลัยเยาวชนการเมืองแห่งประเทศไทย และในระหว่างนี้หลี่ได้เข้าศึกษาต่อปริญญาเอกทางด้านเศรษฐศาสตร์จนจบการศึกษาในปี 1994 และพอถึงปี 1998 จึงได้ย้ายไปเป็นรองเลขาธิการพรรคประจำมณฑลเหอหนาน โดยในปี 1999 ก็ได้ควบตำแหน่งผู้ว่าการมณฑลอีกหนึ่งตำแหน่ง ครั้นปี 2002 ก็ก้าวขึ้นเป็นเลขาธิการพรรคของมณฑลเดียวกันนี้ และพอปีถัดมาก็ก้าวขึ้นเป็นประธานสภาผู้แทนประชาชนแห่งมณฑลเหอหนาน

ต่อมาในปี 2004 หลี่ก็ย้ายไปเป็นเลขาธิการพรรคประจำมณฑลเหอหนาน พอปี 2005 ก็ควบตำแหน่งประธานสภาผู้แทนประชาชนของมณฑลเดียวกันอีกหนึ่งตำแหน่ง ครั้นถึงสมัชชา 17 ในปี 2007 หลี่ก็ได้รับเลือกให้ 1 ใน 9 กรรมการในคณะกรรมการประจำกรมการเมืองในที่สุด ทั้งนี้เขาได้นั่งเป็นกรรมการในคณะกรรมการกลางพรรคมาตั้งแต่สมัชชา 15 ต่อเนื่องถึงสมัชชา 16 มาก่อนแล้ว

บทบาททางการเมืองของหลี่ก็เด่นชัดจากที่กล่าวมานี้มีความโดดเด่นอยู่ตรงที่ว่า ถึงแม้ตัวของหลี่จะเริ่มทำงานร่วมกับพรรคขณะที่ยังเป็นเยาวชนก็ตาม แต่ครั้งพอเติบโตเป็นหนุ่ม หลี่กลับยังคงอยู่ในสายงานเยาวชนมาโดยตลอด จนกระทั่งก้าวถึงจุดสูงสุดของสายงานนี้ที่ไม่อาจอยู่ได้ต่อไปอีกแล้ว หลี่จึงถูกย้ายให้ไปมีตำแหน่งที่สูงขึ้นที่ไม่ใช่สายงานเยาวชน หากไม่แล้วก็จะเท่ากับว่าเขาไม่มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงานเอาเลย ทั้งนี้นับแต่ที่หลุดจากสายงานเยาวชนเรื่อยมา ตำแหน่งต่างๆที่เขาได้รับนับเป็นตวบ่งชี้ที่ดีถึงความก้าวหน้าในทางการเมือง จนได้รับเลือกให้เป็นกรรมการในคณะกรรมการประจำกรมการเมืองในที่สุด

²⁵ คำว่า “สมาชิก” นี้ใช้ตามเอกสารของฝ่ายจีน โดยความหมายแล้วอาจหมายถึง ผู้ปฏิบัติงาน คณะทำงาน หรือคณะกรรมการในองค์กรนั้นๆ ทั้งนี้ทางการจีน (พรรคคอมมิวนิสต์) นิยมใช้คำว่า “สมาชิก” กับผู้ที่เป็นคณะทำงานหรือกรรมการของหน่วยบริหารต่างๆอยู่เสมอ เช่น คนที่เป็นกรรมการในคณะกรรมการกลางพรรคนั้น จีนมักจะเรียกเป็น “สมาชิก” ของคณะกรรมการกลางพรรค เป็นต้น.

จะอย่างไรก็ตาม ด้วยเหตุที่งานการเมืองของหลี่เค่อเฉียงมักเกี่ยวเนื่องอยู่กับสายงานเยาวชน และเป็นฐานที่ดีทางการเมืองมาแต่แรก จึงไม่แปลกที่นักวิชาการและปัญญาชนจีนจะจัดให้หลี่เป็น กลุ่มการเมืองที่มาจากสายงานเยาวชนเช่นเดียวกับหูจิ่นเทา อันเป็นคนละกลุ่มกับสีจิ้นผิง ที่ถูกจัดให้อยู่ใน “กลุ่มลูกท่านหลานเธอ” (Princeling) หรือที่สังคมนการเมืองจีนมักเรียกแบบรู้จักกันว่า “ไท่จื่อปิง” คือเป็นกลุ่มผู้นำที่มีบุพการีเคยเป็นผู้นำระดับสูงมาก่อน นอกจากนี้ ยังมีนักวิเคราะห์การเมืองจีนอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่ได้มองข้ามอิทธิพลตกค้างของอดีตผู้นำอย่างเจียงเจ๋อหมิน นักวิเคราะห์เหล่านี้เชื่อว่า อดีตผู้นำท่านนี้มีส่วนไม่มากนัก้อยในการร่วมกำหนดผู้ที่จะมาเป็นผู้คนต่อไปเช่นกัน²⁶

ควรกล่าวด้วยว่า นอกจากสีจิ้นผิงและหลี่เค่อเฉียงที่คาดหมายกันว่าได้ถูกวางตัวให้เป็นผู้นำระดับสูงแล้ว บุคคลอื่นๆที่เป็นกรรมการในคณะกรรมการการเมืองที่มีไซ่ 9 คนแรก (ที่ควบตำแหน่งกรรมการประจำกรมการเมืองไปแล้ว) หรือนับจากผู้ที่อยู่ในลำดับที่ 10 ไปจนถึงลำดับที่ 25 นั้น ต่างล้วนมีโอกาสที่จะก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำระดับสูงได้เช่นกัน อย่างน้อยก็ในตำแหน่งกรรมการประจำกรมการเมือง ในที่นี้จะเอ่ยถึงชื่อบุคคลตามลำดับดังกล่าวอีกครั้งหนึ่งซึ่งประกอบด้วย หวังกัง หวังเล่อฉวน หวังจ้าวว้อ หวังฉีซาน หุยเหลียงอี้วี่ หลิวฉี หลิวอวิ้นซาน หลิวเอียนตง หลี่หยวนเฉา วังหยาง จางเกาลี่ จางเต๋อเจียง อี้วี่เจิ้งเซิง สวีวี่ไฉ่ฮ่าว กัวป๋อสง และป๋อซีไหล

นอกจากนี้ ก็ยังมีบุคคลที่มีได้อยู่ในตำแหน่งที่ว่าโดยตรง แต่มีบทบาทสำคัญและใกล้ชิดกับศูนย์กลางอำนาจดังกล่าว ที่อาจมีโอกาสก้าวขึ้นมาเป็นกรรมการการเมืองได้ด้วย เช่นในกรณีของเฮ่อหยง ผู้มีบทบาทสำคัญในคณะกรรมการตรวจสอบวินัยแห่งศูนย์กลางพรรค หรือ หลังจี้ชัว ผู้มีบทบาทสำคัญในสำนักเลขาธิการพรรค และสำนักงานใหญ่คณะกรรมการกลางพรรค และหวังหูหนิง ผู้มีบทบาทสำคัญในสำนักเลขาธิการพรรค และสำนักวิจัยนโยบายแห่งศูนย์กลางพรรค เป็นต้น²⁷

ผู้ใดจะอยู่ในตำแหน่งใด อย่างไร หรือจะไม่มีโอกาสอันใดอีกเลยนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยในเชิงพฤติกรรมและพัฒนาการทางการเมืองของแต่ละคนได้แสดงเอาไว้ ขณะเดียวกันก็เป็นเรื่องปกติอย่างยิ่งหากคนเหล่านี้ (หรือบุคคลอื่นที่มีได้เอ่ยชื่อในที่นี้) จะใช้เส้นสายหรือแข่งขันกันเพื่อคว้าชัยทางการเมือง โดยในบรรดาผู้คนเหล่านี้ อาจมีบางคนเคลื่อนไหวเพื่อเส้นสายดังกล่าวตามปกติ ไม่มีอะไรที่ชวนตื่นเต้นเร้าใจ แต่บางคนกลับแสดงบทบาทของตนจนโดดเด่น หรือไม่ก็แสดงบทบาทที่คาบเกี่ยวกับการกระทำที่ผิดกฎหมาย ซึ่งจากประวัติของพรรคคอมมิวนิสต์จีนนับแต่ที่ก่อตั้งเมื่อปี 1921 เป็นต้นมา ก็มักหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องพานพบกับบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในสองกลุ่มที่ว่าอยู่เสมอ โดยมีสมาชิกแต่ละ

²⁶ อันที่จริงแล้วนักวิเคราะห์ที่ได้แบ่งกลุ่มอำนาจทางการเมืองของจีนมากกว่าที่กล่าวมา ทั้งนี้ดูรายละเอียดได้ใน ไสว วิศวานันท์ และ วรรณรัตน์ ทำห้อง (เรียบเรียง), “พรรคคอมมิวนิสต์จีน: จากผู้นำรุ่นที่ 1 สู่นำรุ่นที่ 5,” *ข่าวจีนศึกษา*, ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2555): 13.

²⁷ ดูประวัติการทำงานของบุคคลทั้งสามได้ใน *Documentary of the 17th National Congress of the Communist Party of China*, pp. 268-275.

สมัยเป็นตัวบ่งชี้ว่า ถึงที่สุดแล้ว บุคคลประเภทใดกันแน่ที่ได้ก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำจีน สมัชชา 18 ในปี 2012 จึงไม่ต่างจากอดีต จะต่างกันก็ตรงสีสันของเหตุการณ์เท่านั้น ที่ในปีที่ว่านี้ได้เกิดเหตุการณ์ที่อยู่เหนือความคาดคิดของนักวิเคราะห์การเมืองจีนอยู่ไม่น้อย

การเมืองจีนก่อนสมัชชา 18

หากว่ากันตามวาระหรือเวลาแล้ว สมัชชา 18 ของพรรคคอมมิวนิสต์จีนจะมีขึ้นในปี 2012 แต่ด้วยเหตุที่ในช่วงต้นปีที่ผ่านมาได้เกิดปัญหาทางการเมืองที่อยู่เหนือความคาดคิดของผู้เฝ้าติดตามเรื่องจีนขึ้นมา สมัชชา 18 ที่เพิ่งมีขึ้นในปี 2012 จึงกลายเป็นหนึ่งประเด็นคำถามที่ถูกตั้งขึ้นมา ว่าเขาเข้าจริงแล้วสมัชชา 18 นี้จะสามารถจัดขึ้นได้ในปีที่ว่าหรือไม่

จากปัญหาดังกล่าวได้ทำให้การเมืองจีนก่อนสมัชชา 18 มีทั้งเรื่องที่ไม่ต่างไปจากสมัชชาก่อนหน้านี้ กับเรื่องที่ต่างไปโดยแทบจะสิ้นเชิง เรื่องที่ไม่ต่างไปจากสมัชชาก่อนหน้านี้ก็คือ การที่ผู้นำรุ่นต่อไปยังคงเป็นส่วนผสมระหว่างกลุ่มลูกหลานเธอ กลุ่มหนึ่ง กับกลุ่มที่เติบโตด้วยตนเอง แต่อาจมีสายสัมพันธ์ทางการเมืองที่เป็นอดีตผู้นำที่หมดวาระไปแล้วแต่ยังมีอิทธิพลหลงเหลืออยู่ มาเกี่ยวพันความก้าวหน้าในตำแหน่ง อีกกลุ่มหนึ่ง ดังจะเห็นได้ว่า กรณีของสีจิ้นผิงกับหลี่เค่อเฉียงจากที่กล่าวมาข้างต้นจะสะท้อนส่วนผสมที่ว่าได้เป็นอย่างดี

ภายใต้ส่วนผสมที่ว่า หากเราใช้เพียงสามัญสำนึกปกติธรรมดาามาพิจารณาแล้วก็อาจมองเห็นปัญหาประการหนึ่งได้ไม่ยาก นั่นคือ ผู้นำที่มาจากกลุ่มแรกมีแนวโน้มที่จะทำให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงทางการเมืองได้มากกว่าผู้นำในกลุ่มที่สอง ทั้งนี้ก็ด้วยเหตุผลง่ายๆว่า อย่างน้อยผู้นำกลุ่มที่สอง (ไม่ว่าจะมีสายสัมพันธ์ของอดีตผู้นำมาช่วยหรือไม่ก็ตาม) ได้ก้าวมาเป็นผู้บังคับบัญชาด้วยความรู้ความสามารถของตนเองในระดับหนึ่ง ซึ่งผิดกับผู้นำในกลุ่มที่หนึ่งที่ใช้เวลาหลังจบการศึกษาไม่นาน ก็สามารถเข้าป็นิ่งในตำแหน่งที่สำคัญทางเศรษฐกิจและการเมืองได้ในแทบจะทันที โดยที่หากผู้นำในกลุ่มที่หนึ่งไม่มีความรู้ความสามารถด้วยแล้ว ตำแหน่งที่สูงขึ้นเรื่อยๆก็ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางการเมืองในระยะยาวได้ไม่ยาก

เหตุดังนั้น ในขณะที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนให้ความสำคัญกับความมั่นคงทางการเมืองเป็นอย่างสูงดังทุกวันนี้ การทำความเข้าใจถึงที่มาของผู้นำจีนในกลุ่มที่หนึ่งจึงมีความสำคัญไม่น้อย อย่างน้อยก็ทำให้เห็นถึงเหตุผลที่อยู่เบื้องหลังว่า เหตุใดกลุ่มอดีตผู้นำที่เป็นบุพการีของผู้นำในกลุ่มนี้จึงส่งเสริมให้ลูกหลานของตนได้เป็นผู้นำ ทั้งที่น่าจะรู้อยู่แก่ใจดีว่า หากลูกหลานของตนไร้ซึ่งความรู้ความสามารถ และไปกระทำเรื่องที่ผิดพลาดขึ้นมาไม่ว่าจะโดยเจตนาหรือไม่ก็ตาม การกระทำนั้นก็จะกระทบต่อความมั่นคงทางการเมืองได้ไม่ยาก

เกี่ยวกับเรื่องนี้สำหรับการเมืองจีนจะไม่ต่างกับประเทศเผด็จการทั่วไป ที่โดยระบบแล้วสังคมนิยมการเมืองจะเข้าถึงข้อมูลต่างๆได้ยาก ทั้งนี้ยังมีพักกล่าวถึงระบบเผด็จการพรรคเดียวที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยมากอยู่แล้ว ด้วยเหตุนี้ ข้อมูลที่จะบอกถึงเหตุผลที่เรากำลังค้นหาอยู่ที่นี่จึงปรากฏออกมาคล้ายกับข่าวลือ แต่ในขณะเดียวกัน ข้อมูลลักษณะนี้ก็มิเคยได้รับการปฏิเสธจากกลุ่มผู้นำของพรรคคอมมิวนิสต์จีนว่าจริงหรือไม่จริง²⁸ ทั้งนี้จากหลายสิบปีที่ผ่านมา (ทั้งที่จะว่าไปแล้วน่าจะเป็นร้อยปีเป็นพันปีด้วยซ้ำไป) ข้อมูลลักษณะนี้ปรากฏออกมาเป็นระยะไม่ขาดสาย ทั้งเรื่องดีและเรื่องร้าย แต่สังคมนิยมการเมืองจีนก็เลือกที่จะเชื่อกัน เพราะพอเวลาผ่านไปไม่ว่าจะช้าหรือเร็ว ข้อมูลลักษณะนี้ก็ถูกพิสูจน์ว่าเป็นเรื่องจริงเสียเป็นส่วนใหญ่

ที่มาที่ทำให้กลุ่มลูกท้อหลานเธอได้ดิบได้ดีทางการเมืองก็เช่นกัน ที่ว่ากันว่า เมื่อครั้งที่เติ้งเสี่ยวผิงเป็นผู้นำสูงสุดภายหลังกบฏของหม่าเจอตงในปี 1976 ไปแล้วนั้น เติ้งได้พยายามปฏิรูปประเทศจีนอย่างขนานใหญ่นับแต่ปี 1978 เรื่อยมา แต่การปฏิรูปที่เปิดกว้างดังกล่าวได้ส่งผลให้นักศึกษา นักวิชาการ และปัญญาชนจีนจำนวนไม่น้อย ตั้งข้อสงสัยต่อความโปร่งใสของผู้นำจีนในขณะนั้น จนในที่สุดได้เกิดการเดินขบวนขึ้นในใจกลางกรุงปักกิ่งในปี 1987 การเดินขบวนครั้งนี้แม้จะจบลงโดยรัฐบาลสามารถควบคุมสถานการณ์ได้ แต่ก็ส่งผลให้พรรคคอมมิวนิสต์จีนต้องปลดหูเหยาบิงออกจากตำแหน่งเลขาธิการพรรคในปีเดียวกันนั้น ด้วยข้อกล่าวหาว่า ให้การสนับสนุนการเดินขบวนของนักศึกษา และผู้เข้ามารับตำแหน่งนี้แทนก็คือ จ้าวจื่อหยาง

แม้เหตุการณ์จะจบลงเช่นนั้น แต่ก็ได้ทำให้ขบวนการนักศึกษาเปลี่ยนความคิดที่มีอยู่แต่เดิมไปด้วย เพราะพอถึงปี 1989 การชุมนุมได้เกิดขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง คราวนี้ขบวนการนักศึกษาได้ใช้กลยุทธ์ในการเคลื่อนไหวด้วยการจัดพิธีรำลึกไว้อาลัยให้แก่หูเหยาบิง โดยจัดขึ้นในช่วงเทศกาลที่ชาวจีนเรียกว่า “ชิงหมิง” (ชิงเหม้ง) อันเป็นเทศกาลรำลึกถึงบรรพชนที่จากไปซึ่งมีมาช้านานแล้วในสังคมจีนจากการเคลื่อนไหวนี้ต่อมาได้ขยายวงกว้างมากออกไปมากกว่าการเคลื่อนไหวเมื่อสองปีก่อน และได้นำมาสู่การจลาจลนองเลือดที่รู้จักกันใน “เหตุการณ์เทียนอันเหมิน” แต่ที่จบลงคล้ายกับเมื่อสองปีก่อนก็คือหลังเหตุการณ์ผ่านไปไม่นาน คณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์จีนก็มีมติให้ปลดจ้าวจื่อหยางออกจากตำแหน่งเลขาธิการพรรคด้วยข้อหาที่ไม่ต่างจากคราวที่ปลดหูเหยาบิง²⁹ และยังคงโทษจ้าวด้วยการ

²⁸ เจ้าหน้าที่ระดับสูงของจีนผู้หนึ่งเคยตอบคำถามทำนองนี้กับข้าพเจ้าว่า โดยทั่วไปแล้วสังคมนิยมการเมืองจีนจะแยกข้อมูลที่คล้ายข่าวลือนี้ได้ว่าเรื่องใดจริงหรือเท็จ หรือมีจริงบนเท็จหรือเท็จบนจริงในสัดส่วนเท่าไร ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะข้อมูลที่เกี่ยวกับผู้นำจำนวนมากมักออกมาจากลูกท้อหลานเธอของผู้นำจีนเอง โดยลูกท้อหลานเธอเหล่านี้จะบอกเล่าข้อมูลทำนองนี้ให้กับมิตรสหายของตนในสถาบันการศึกษาที่ตนกำลังศึกษาอยู่ ข้อมูลเหล่านี้บางครั้งก็มาจากการได้ยินได้ฟังจากการสนทนาระหว่างบุพการีของตนกับสหายที่มาเยือน บางครั้งก็มาจากการเห็นเอกสารข้อมูลทางการเมืองของบุพการีโดยบังเอิญแล้วจึงแอบอ่าน.

²⁹ ดูรายละเอียดเหตุการณ์ดังกล่าวได้ใน วรศักดิ์ มัทธโนบล, *เศรษฐกิจการเมืองจีน*, หน้า 214-235.

กับบริเวณนับแต่นั้นมาจนถึงวันสุดท้ายของชีวิต³⁰ บทสรุปของเหตุการณ์ในครั้งนั้นส่งผลให้นานาชาติ โดยเฉพาะมหาอำนาจตะวันตก ต่างพากันประณามและคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจต่อจีน แต่กระนั้นก็มี อาจทำลายความมั่นคงทางการเมืองของจีนโดยภาพรวมลงไปได้ และเหตุผลสำคัญประการหนึ่งเป็น เพราะตั้งเสี่ยวผิงยังทรงอิทธิพลเหนือผู้นำคนอื่นๆภายในพรรค แต่ก็ด้วยอิทธิพลที่ตนเองนี้เช่นกันที่ทำให้ กลุ่มผู้นำอาวุโสของพรรคที่นำโดยเติ้ง ต้องทำอะไรบางอย่างที่ส่งผลต่อการเข้ามาบีบบาทของ กลุ่ม ลูกหลานหลานเธอ

กล่าวคือ หลังจากที่ปลดจ้าวจื่อหยางไปไม่นาน กลุ่มผู้นำอาวุโสของพรรคที่นำโดยตั้งเสี่ยวผิง ได้มีการประชุมกันอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อหารือถึงปัญหาผู้นำที่เกิดขึ้นในขณะนั้น โดยมีโจทย์สำคัญ ว่า ทำอย่างไรจึงจะให้ผู้นำที่สืบทอดอำนาจต่อจากพวกเขายึดมั่นในอุดมการณ์ลัทธิสังคมนิยม ไม่หัน หนีไปหาอุดมการณ์อื่นที่เป็นปฏิปักษ์กับลัทธิสังคมนิยมดังที่หูเหยาปังและจ้าวจื่อหยางเป็น

ภายใต้โจทย์ดังกล่าว หวังเจิน (1908-1993) หนึ่งในสมาชิกของกลุ่มและเป็นรอง ประธานาธิบดีในขณะนั้นได้เสนอว่า ในเมื่อบุคคลที่มีความรู้ความสามารถที่พวกเขาสนับสนุนให้เป็น ผู้นำไม่อาจเป็นที่ไว้วางใจได้ ก็หน้าที่จะสนับสนุนให้ลูกหลานของพวกเขามาเป็นผู้นำ อย่างน้อยก็มั่นใจ ได้ว่าลูกหลานของพวกเขาจะไม่หันเหทิศทางการอุดมการณ์ไปเป็นอื่น วิธีการจะเป็นไปโดยสนับสนุนให้ ลูกหลานของพวกเขาเข้าไปมีตำแหน่งระดับกลางในพรรคหรือรัฐก่อน จากนั้นจึงค่อยๆไต่เต้าขึ้นไปสู่ ตำแหน่งที่สูงขึ้น โดยหวังเจินให้เหตุผลว่า อย่างไม่เสียลูกหลานของพวกเขาที่เป็นทายาทที่เชื่อถือ ใจไว้วางใจได้ว่า จะสามารถปกป้องรักษาแผ่นดินสีแดงที่พวกเขาได้ต่อสู้ส่ำสอต่อสู้อันจะได้มา³¹

หลังจากนั้น กลุ่มผู้นำอาวุโสของพรรคกลุ่มนี้ก็ได้ออกกฎเกณฑ์ที่ไม่ปรากฏเป็นลายลักษณ์ อักษรว่า ลูกหลานของพวกเขาแต่ละครอบครัวจะต้องมีผู้ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าหน้าที่ระดับรองรัฐมนตรี เป็นอย่างน้อย³² ข้อมูลนี้แม้จะไม่ได้รับการตอบรับหรือปฏิเสธจากบุคคลที่ถูกพาดพิงถึงก็ตาม แต่ ความจริงจากเวลากว่า 20 ปีที่ผ่านมาคือ ลูกหลานของอดีตผู้นำหากไม่ได้รับตำแหน่งสำคัญในพรรค หรือรัฐ ก็มักจะมีตำแหน่งสูงในวิสาหกิจหรือกิจการขนาดใหญ่ของรัฐจนแทบจะเป็นปกติ

³⁰ เรื่องราวบางส่วนเกี่ยวกับชีวิต ความคิด และงานของจ้าวจื่อหยาง โดยเฉพาะบั้นปลายของชีวิตนั้น ดูเพิ่มเติมได้จาก สิทธิพล เครือรัฐติกาล, ดวงใจ เตนเกศินีล้ำ, สิทธิเทพ เอกสิทธิพงษ์ และวิศรา ไกรวัฒน์พงษ์ (แปล). *บันทึกลับ จ้าวจื่อหยาง: เบื้องหลังเหตุการณ์นองเลือดเทียนอันเหมิน และ วรศักดิ์ มหัทธโนบล, “จ้าวจื่อหยาง,” ศตวรรษจีน* (กรุงเทพฯ: โอเพนบุ๊กส์, 2549), หน้า 212-220.

³¹ ไสว วิศวานันท์ และ วรรณรัตน์ ท่าห้อง, “พรรคคอมมิวนิสต์จีน: จากผู้รุ่นที่ 1 สู่นักที่ 5,” หน้า 15; ชูจ, “การตกจาก อำนาจของป๋อซีไห่กับการปฏิรูปในจีน,” สืบค้นจาก: <http://www.manager.co.th/asp-bin/PrintNews.aspx?NewsID=955000046667> (สืบค้นเมื่อวันที่ 4 เมษายน 2555).

³² ไสว วิศวานันท์ และ วรรณรัตน์ ท่าห้อง, “พรรคคอมมิวนิสต์จีน: จากผู้รุ่นที่ 1 สู่นักที่ 5,” หน้า 15.

ควรกล่าวด้วยว่า กลุ่มผู้นำอาวูโสตามที่กล่าวมาข้างต้นนั้น มีประเด็นที่ลึกลับในเชิงข้อมูลอยู่ ประการหนึ่งคือ ในด้านหนึ่ง การรวมกลุ่มของผู้นำอาวูโสดังกล่าวแม้จะเป็นเรื่องที่มีอยู่จริงก็ตาม แต่กล่าวในแง่จำนวนผู้นำในกลุ่มนี้แล้วกลับมีไม่แน่ชัด ด้วยเท่าที่มีการระบุต่างกรรมต่างวาระ ทั้งจำนวน และชื่อต่างก็ไม่ตรงกัน กระนั้นก็ตาม ตัวเลขเท่าที่ปรากฏก็มีไม่ถึง 10 คน เหตุผลส่วนหนึ่งน่าจะเป็น เพราะบางคนในจำนวนนี้ได้เสียชีวิตไปในราวต้นทศวรรษจนถึงกลางทศวรรษ 1990 แต่ที่ค่อนข้างแน่ชัดก็คือ ผู้นำในกลุ่มนี้มีการพบปะกันอย่างไม่เป็นทางการอยู่เสมอแต่ที่จีนเข้าสู่ยุคปฏิรูปเรื่อยมา เป็นการพบปะที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นสหายที่ร่วมปฏิวัติกันมา แต่ที่จะเข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเมืองอย่างเป็นทางการนั้น หากจะมีก็เฉพาะเมื่ออยู่ในตำแหน่งทางการเมืองในช่วงทศวรรษ 1980 และ 1990 เท่านั้น

เหตุดังนั้น การรวมตัวที่ไม่เป็นทางการแล้วส่งผลสะท้อนทางการเมืองสูง จึงเกิดขึ้นในห้วงวิกฤตการณ์เทียนอันเหมินดังที่ได้กล่าวไปแล้ว โดยผู้นำอาวูโสกลุ่มนี้ได้เข้ามาข้องแวะกับการเมืองในช่วงนั้นตั้งแต่ก่อนจะเกิดเหตุการณ์นองเลือด และหลังเหตุการณ์ผ่านไปจึงเข้ามามีบทบาทตามข้อมูลข้างต้น โดยก่อนเกิดเหตุนองเลือดนั้น กลุ่มผู้นำอาวูโสที่เข้ามามีบทบาทต่อเหตุการณ์ชุมนุมของขบวนการนักศึกษาเท่าที่ปรากฏชื่อจะประกอบด้วยเต็งเสี่ยวผิง ฉินอวี่น หลี่เซียนเนียน เฝิงเจิน เต็งอิ่งเซา (ภรรยาฝ่ายของอดีตนายกรัฐมนตรีโจวเินไหล) ป้ออี่ป้อ หวังเจิน เนี่ยหญงเจิน และสี่่วเซียงเฉียน³³ รวม 9 คน แต่ในขั้นหลังต่อมาได้มีการระบุชื่อผู้มีบทบาทสำคัญโดยไม่มีชื่อของเต็งอิ่งเซากับอีก 2 คนหลัง แต่กลับมีชื่อของหยางชางคุนและช่งเหวินชงเข้ามาแทน ซึ่งรวมแล้วมีทั้งหมด 8 คน โดยบางที่เรียกคนทั้งแปดนี้ว่า “สมาชิกอาวูโสผู้ยิ่งใหญ่ทั้งแปด” (ปาต้าหยวนเหล่า)³⁴ หรือ “แปดอมตะ” (Eight immortals)³⁵ เป็นต้น

จาก “สมาชิกอาวูโสผู้ยิ่งใหญ่ทั้งแปด” ดังกล่าว ในที่นี้จะไล่เรียงกันใหม่โดยระบุปีชาตะและมรณะ พร้อมตำแหน่งในอดีต³⁶ ไว้ในวงเล็บท้ายชื่อ ดังนี้ เต็งเสี่ยวผิง (1904-1997) หลี่เซียนเนียน

³³ Andrew J. Nathan and Perry Link (editor), *The Tiananmen Papers* (London: Little, Brown and Company, 2001), p. 242. สำหรับประวัติย่อของผู้นำที่เอ่ยนามมาโดยยกเว้น 2 คนสุดท้าย ดูได้ใน วรศักดิ์ มัทธโนบล และคณะ (เรียบเรียง), “ประวัติผู้นำจีน,” *จีน-ไทยในศตวรรษที่ 21*, หน้า 547-592.

³⁴ เคนท์ อิวี่ง, “เมื่อคนสนิทของป้อซีไหลหนีเข้าสถานกงสุลสหรัฐฯ,” สืบค้นจาก: <http://www.manager.co.th/asp-pin/PrintNews.aspxMNewsID=9550000022278> (สืบค้นเมื่อวันที่ 27 เมษายน 2555).

³⁵ อู๋จุง, “การตกจากอำนาจของป้อซีไหลกับการปฏิรูปในจีน,” สืบค้นจาก: <http://www.manager.co.th/asp-bin/PrintNews.aspx?NewsID=9550000046667> (สืบค้นเมื่อวันที่ 27 เมษายน 2555).

³⁶ ยกเว้นเต็งเสี่ยวผิง ซึ่งแม้เป็นที่รู้กันว่าเขาคือผู้นำสูงสุด แต่ก็ไม่เคยดำรงตำแหน่งสูงสุดในพรรคและรัฐเลย เว้นแต่ตำแหน่งประธานคณะกรรมการกลางการทหารแห่งศูนย์กลางพรรค ที่หากว่าโดยโครงสร้างทางการเมืองจีนแล้ว ตำแหน่งดังกล่าวยังเป็นรองตำแหน่งเลขาธิการพรรคหรือประธานาธิบดี ดังนั้น ฐานะที่สูงส่งทางการเมืองของเต็งจิ่งค่อนข้างพิเศษ และจะเข้าใจความพิเศษนี้ได้ก็ต้องเข้าใจวัฒนธรรมทางการเมืองของจีนเป็นปฐม อันเป็นวัฒนธรรมที่

(1909-1992, อดีตประธานาธิบดี) เฉินอวี่น (1905-1996, อดีตกรรมการประจำกรมการเมือง) เฝิงเจิน (1902-1997, อดีตประธานสภาผู้แทนประชาชนแห่งชาติ) หยางซ่างคุน (1907-1998, อดีตประธานาธิบดี) ป้อฮิปอ (1908-2007, อดีตรองประธานคณะกรรมการที่ปรึกษาส่วนกลางและกรรมการในคณะกรรมการกลางพรรค) หวังเจิ้น (1908-1993, อดีตรองประธานคณะกรรมการประจำสภาผู้แทนประชาชนแห่งชาติ) และซ่งเหวินชง (1909-2005, อดีตรองประธานคณะกรรมการที่ปรึกษาส่วนกลาง)³⁷ โดยเมื่อพิจารณาอายุแล้วก็จะพอประมาณการได้ว่า ผู้อาวุโสแต่ละคนน่าที่จะมีบทบาทในการกำหนดตำแหน่งสำคัญให้แก่ลูกหลานของตนได้ถึงช่วงเวลาใด

อย่างไรก็ตาม แม้เรื่องราวของกลุ่มผู้อาวุโสจะมีรายชื่อและจำนวนที่ลึกลับในเชิงข้อมูลก็ตาม แต่สิ่งที่เราสามารถสรุปได้ในเบื้องต้นก็คือว่า หนึ่งในบทบาทของกลุ่มผู้นำอาวุโสเป็นเรื่องที่มีอยู่จริง และสอง มีผู้อาวุโสที่ได้ปรากฏชื่อตามที่ระบุไว้ข้างต้นอีกจำนวนหนึ่งก็มีบทบาทอยู่ด้วยเช่นกัน ข้อสรุปนี้อาจดูได้จากข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ว่า ได้มีลูกหลานของผู้นำอาวุโสทั้งที่ปรากฏชื่อและมีได้ปรากฏชื่อตามที่ระบุข้างต้น ที่ได้ก้าวขึ้นมามีตำแหน่งสำคัญทั้งในพรรคและรัฐจริง ดังจะเห็นได้จากกรณีตัวอย่างต่อไปนี้ เช่น

ครอบครัวของเต็งเสี่ยวผิงมีเต็งหนาน ครอบครัวของเย่เจี้ยนอิง (อดีตรัฐมนตรีกลาโหม) มีเย่ส่วนผิง และ เย่ส่วนหนิง ครอบครัวของเฉินอวี่นมี เฉินหยวน ครอบครัวของป้อฮิปอมี ป้อซีไห่ ครอบครัวของหวังเจิ้นมี หวังจวิน ครอบครัวของหยางซ่างคุนมี หยางเซ่าหมิง (โดยหยางเซ่าหมิงยังเป็นลูกเขยของ เหยาอีหลิน อดีตกรรมการในคณะกรรมการประจำกรมการเมืองอีกด้วย) ครอบครัวของสีจิ้นผิงมี สีจิ้นผิง ครอบครัวของเนี่ยหยงเจินมี เนี่ยลี่ ครอบครัวของหลิวป้อเจิงมี หลิวไท่สิง ครอบครัวของเฉินเกิงมี เฉินจื่อเจี้ยน เป็นต้น ลูกหลานของผู้นำอาวุโสเหล่านี้ได้รับการเลื่อนตำแหน่งสูงขึ้นอย่างรวดเร็วตั้งแต่ช่วงปลายทศวรรษ 1980 (อันเป็นช่วงที่เกิดเหตุการณ์เทียนอันเหมิน) จนถึงกลางทศวรรษ 1990 (อันเป็นช่วงที่ผู้นำอาวุโสเริ่มเสียชีวิตไปทีละคนสองคน) ตราบจนกลางทศวรรษ 2000 ผู้นำอาวุโสที่เหลืออยู่เพียงคนสองคนได้เสียชีวิตไปแล้วนั้น ก็ปรากฏว่า บรรดาลูกหลานของพวกเขาหลายคนต่างก็มีตำแหน่งที่สูงในระดับชาติแล้ว³⁸ จนยากที่จะรังให้ต่ำลงมาได้อีก

มีแต่อดีตนับพันปี แม้ทุกวันนี้จะเห็นน้อยลงแล้วก็ตาม แต่ก็มิได้หมายความว่าไม่เกิดในอนาคต ดูรายละเอียดชีวิตและงานของเต็งเสี่ยวผิงได้ใน บุญศุภกิจ แสงระวี, *เต็งเสี่ยวผิง: ชีวิตและการต่อสู้* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุภาพใจ, 2538).

³⁷ เคนท์ ฮิวส์, “เมื่อคนสนิทของป้อซีไห่หนีเข้าสถานกงสุลสหรัฐฯ,” สืบค้นจาก: <http://www.manager.co.th/asp-bin/PrintNews.aspx?NewsID=955000022278> (สืบค้นเมื่อวันที่ 27 เมษายน 2555); อู๋จิง, “การตกจากอำนาจของป้อซีไห่กับการปฏิรูปในจีน,” สืบค้นจาก: <http://www.manager.co.th/asp-bin/PrintNews.aspx?NewsID=955000046667> (สืบค้นเมื่อวันที่ 27 เมษายน 2555).

³⁸ ไสว วิศวานันท์ และ วรรณรัตน์ ท่าห้อง, “พรรคคอมมิวนิสต์จีน: จากผู้รุ่นที่ 1 สู่นักที่ 5,” หน้า 15.

การที่กลุ่มผู้นำอาวุโสใช้อิทธิพลผลักดันให้ลูกหลานของตนได้มีตำแหน่งสูงทางการเมืองเช่นนี้ แม้จะเป็นไปเพื่อให้เกิดความมั่นใจได้ว่า “แผ่นดินสีแดง” ที่พวกเขาต่อสู้และสร้างขึ้นมาจะไม่สั่นคลอน อันเป็นเหตุผลที่ฟังดูดีก็จริง แต่ในทางปฏิบัติแล้วจะเป็นเช่นนั้นจริงหรือไม่ย่อมเป็นอีกเรื่องหนึ่ง ทั้งนี้ก็ เพราะเหตุที่ว่า การเมือง (หรืออีกนัยหนึ่งคือรัฐศาสตร์) ไม่ใช่เรื่องที่สามารถสร้างคำอธิบายหรือคำตอบ ชูใดชูหนึ่งขึ้นมาใช้ได้อย่างง่ายดาย ตรงกันข้ามกลับเป็นเรื่องที่มีความสลับซับซ้อนเกินกว่าที่เหตุผล เพียงข้อเดียวจะนำมาใช้อธิบายสำเร็จรูปได้ หากไม่แล้วระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของจีนที่เป็นไปโดย การสืบสันตติวงศ์ก็คงไม่ล่มสลาย และที่ล่มสลายก็เพราะส่วนหนึ่งมาจากพฤติกรรมของรัชทายาทหรือ พระบรมวงศานุวงศ์ ซึ่งก็คือ บรรดาลูกท่านหลานเธอหรือ “ไท่เจี๋ยปิง” นั่นเอง และกับการเมืองจีนในปัจจุบันแล้ว กรณีป๋อซีไหลอาจเป็นตัวอย่างที่ชี้ชัดถึงความอ่อนด้อยและตื่นเขินของเหตุผลดังกล่าวได้ เป็นอย่างดี

กรณีป๋อซีไหลมีที่มาที่อาจสรุปได้เป็น 2 ทางด้วยกัน ทางหนึ่ง เป็นการทำงานในหน้าที่ของเขาเองในตำแหน่งเลขาธิการพรรคและนายกเทศมนตรีมหานครชิง อีกทางหนึ่ง เป็นคดีอาชญากรรมที่ กูไคไหล ภรรยาของเขาได้ก่อขึ้น เห็นได้ชัดว่า ทั้งสองทางนี้ไม่น่าไปด้วยกันได้และขัดแย้งกันเองในอยู่ในตัว เพราะในทางแรกเป็นเรื่องหน้าที่ตามกฎหมาย แต่อีกทางหนึ่งเป็นเรื่องนอกตัวที่ผิดกฎหมาย เหตุตั้งนั้น การที่ทั้งสองทางนี้มาบรรจบกันเช่นนี้จึงย่อมเป็นเรื่องที่มีความซับซ้อนพอสมควร

กล่าวในทางแรกแล้ว ปฏิเสธไม่ได้เลยว่า ป๋อซีไหลถือเป็นผู้นำที่มีความเอาการเอางานอย่างมาก โดยเฉพาะในช่วงประมาณ 10 ปีที่ผ่านมาเป็นอย่างดี ป๋อได้ก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งที่สำคัญเป็นลำดับ เริ่มจากรัฐมนตรีกระทรวงพาณิชย์ จากนั้นจึงย้ายไปกินตำแหน่งสูงสุดในระดับท้องถิ่น จนกระทั่งได้ย้ายมาดำรงตำแหน่งดังกล่าวข้างต้น ที่สำคัญคือ ป๋อยังดำรงตำแหน่งกรรมการในคณะกรรมการการเมืองอีกด้วย

กล่าวในทางแรกแล้ว ไม่ว่าจะมีความในตำแหน่งใด ป๋อซีไหลมักแสดงออกถึงการเป็นผู้มีความคิดริเริ่มในการพัฒนาการเมืองและเศรษฐกิจอยู่เสมอ ผลงานที่โดดเด่นของของเขาปรากฏผ่านการรณรงค์ปราบปรามอาชญากรรม การรณรงค์ให้เจ้าหน้าที่พรรคและรัฐ ตลอดจนประชาชนทั่วไป ให้มีจิตสำนึกทางการเมืองในแบบสังคมนิยมหรือในแบบนักปฏิวัติรุ่นเก่าเป็นกัน กล่าวอีกอย่างคือ เขาได้ปลุกเร้ามวลชนให้มีจิตสำนึกแบบสังคมนิยม ไม่ติดยึดอยู่กับลัทธิบริโภคนิยม และการเสนอแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจต่างๆ เป็นต้น

ผลงานในทางแรกนี้ของป๋อเป็นที่ถูกจับตามอง ว่าเขาอาจได้ก้าวขึ้นมาเป็นกรรมการในคณะกรรมการประจำกรมการเมืองในการประชุมสมัชชา 18 ก็ได้ แต่ในขณะเดียวกัน ก็มีอีกกลุ่มหนึ่งมองว่า ที่ป๋อเอาการเอางานเช่นนั้นก็เพราะหมายมุ่งในตำแหน่งดังกล่าวอยู่ลึกๆ กล่าวโดยง่ายคือ กลุ่มหลังนี้มองว่าป๋อมีความทะเยอทะยานทางการเมือง โดยเฉพาะกับการรณรงค์ปราบปรามอาชญากรรมนั้น ว่ากันว่า เขาได้ใช้วิธีนอกกฎหมายเข้าจัดการกับกลุ่มผู้มีอิทธิพลที่ทำธุรกิจผิดกฎหมายด้วย

ส่วนในทางที่สองนั้น เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นเมื่อปลายปี 2011 เมื่อ นีล เฮย์วูด (Neil Heywood) นักธุรกิจชาวอังกฤษที่มีความสนิทสนมกับครอบครัวของป๋อซีไห่เสียชีวิตอย่างน่าสงสัย และเป็นเหตุให้หวังลี่จวิน คนสนิทของเขาที่มีข้อมูลการเสียชีวิตของนีล เฮย์วูด ต้องหลบหนีเข้าไปยังสถานกงสุลใหญ่ของสหรัฐอเมริกาในเมืองเฉิงตู เมืองเอกของมณฑลซื่อชวน (เสฉวน) เมื่อต้นปี 2012 เพื่อความปลอดภัยของตนเอง โดยจะขอได้ลี้ภัยทางการเมืองไปยังสหรัฐฯ แต่การกระทำของหวังกลับทำให้เรื่องดังกล่าวแดงขึ้นมา จนเป็นข่าวอื้อฉาวไปทั่วทั้งประเทศจีนและโลก ในเวลาต่อมาเหตุการณ์นี้ก็ถูกนำไปสู่การพิจารณาเงื่อนไขการเสียชีวิตของนีล เฮย์วูด และหลังจากนั้นในเดือนมีนาคม ป๋อซีไห่ก็ถูกปลดออกจากตำแหน่งผู้นำในฉงชิ่ง ส่วนหวังลี่จวินและเจ้าหน้าที่อีกจำนวนหนึ่งถูกจับกุม รวมทั้งกุ๋ไคไห่ ภรรยาของป๋อซีไห่ก็ถูกจับกุมมาดำเนินคดีในข้อหาฆ่าคนตายโดยเจตนา

เรื่องราวจากทั้งสองทางดังกล่าว³⁹ ได้ดำเนินมาจนถึงเดือนสิงหาคม 2012 จึงมีความคืบหน้าของคดีความว่า กุ๋ไคไห่ยอมรับสารภาพว่าได้ฆ่านีล เฮย์วูด ด้วยสาเหตุจากความขัดแย้งทางการเงิน และกลัวว่าเฮย์วูดจะทำร้ายบุตรชายของเธอซึ่งกำลังศึกษาอยู่ที่ต่างประเทศในขณะนั้น เธอจึงฆ่าเขาโดยใช้ยาพิษกรอกปากในขณะที่เขากำลังเมาสุราไม่ได้สติ จนกระทั่งเสียชีวิตในที่สุด⁴⁰ และภายในเดือนเดียวกันนี้เองศาลก็ได้ให้ตัดสินประหารชีวิตกุ๋ไคไห่โดยให้รอลงอาญาเป็นเวลา 2 ปี⁴¹ ส่วนหวังลี่จวินซึ่งเป็นคนสนิทของป๋อซีไห่ก็ได้รับสารภาพต่อศาลหลังจากคดีของกุ๋ไคไห่ว่า นอกจากจะช่วยกุ๋ไคไห่ในการปกปิดคดีฆาตกรรมแล้ว เขายังได้ใช้อำนาจในตำแหน่งที่มีอยู่ในการเรียกรับเงินจากบุคคลอื่นกว่า 3 ล้านหยวน (ประมาณ 15 ล้านบาท) อีกด้วย จากความผิดทั้งหมดที่หวังรับสารภาพ ศาลได้ตัดสินจำคุกเขาเป็นเวลา 15 ปีจากที่ควรจะเป็น 20 ปี อันเป็นการลดโทษให้เนื่องจากการสารภาพและการยอมรับการตัดสินของเขาโดยไม่อุทธรณ์ใดๆ เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาคดีของกุ๋ไคไห่อย่างมาก⁴² โดยตัวเขาก็มีพักต้องมาไปพบกับข้อระวางสงสัยของสังคมการเมืองจีนที่เห็นว่า โทษทัณฑ์ที่เขาได้รับนั้นช่างเบาเหลือเกินเมื่อเทียบกับที่สามัญชนคนธรรมดาได้รับในคดีเดียวกัน

³⁹ ดูรายละเอียดได้จากบทความที่ตีพิมพ์เป็นตอนๆใน วรศักดิ์ มัทธโนบล, “กรณีป๋อซีไห่: เมื่อดาวรุ่งกลายเป็นดาวดับ,” *มติชนสุดสัปดาห์* ปีที่ 32 ฉบับที่ 1655 (11 พ.ค. 2555) ถึง ปีที่ 32 ฉบับ 1660 (8 มิถุนายน 2555).

⁴⁰ สืบค้นจาก: <http://www.manager.co.th/asp-bin/PrintNews.aspx?NewsID=9550000100273> (สืบค้นเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2555).

⁴¹ สืบค้นจาก: <http://www.manager.co.th/asp-bin/PrintNews.aspx?NewsID=9550000102229> (สืบค้นเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2555).

⁴² สืบค้นจาก: <http://www.manager.co.th/asp-bin/PrintNews.aspx?NewsID=9550000117162> (สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2555).

ผลที่จับลงเช่นนี้ย่อมไม่ส่งผลดีต่ออนาคตของป๋อซีไหล ในฐานะดาวรุ่งทางการเมืองของเขามาก่อนหน้านี้ นับสิบปีจึงปลิวหายไปไม่ต่างกับเก้าอี้ที่ถูกกลมมาพัดเป่าไป แต่นั่นก็ยังไม่สำคัญเท่ากับเจตนากรรมที่กลุ่มผู้นำอาวุโสที่ได้สู้อุตสาหกิจไว้วางใจลูกหลานของพวกเขาว่าจะเป็นผู้สืบทอดและรักษา “แผ่นดินสีแดง” จนนำไปสู่การผลักดันให้ลูกหลานของพวกเขาได้เข้าไปมีตำแหน่งทางการเมืองสูงๆนั้น ถึงที่สุดแล้วก็พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่าเป็นเหตุผลที่อ่อนด้อยและสิ้นเชิงจนไม่น่าเชื่อถือ

ไม่เพียงเท่านั้น การสืบทอดในลักษณะดังกล่าวที่กลุ่มผู้นำอาวุโสได้เริ่มต้นเอาไว้หาได้จับลงเพียงเท่าที่กล่าวมาไม่ ทั้งนี้เพราะดูเหมือนว่าผู้นำรุ่นถัดมาหลังจากนั้นต่างก็รับมาสืบทอดต่ออีกด้วย เช่นในกลุ่มผู้นำรุ่นที่ 3 นั้น จะพบว่า หลี่เสี่ยวผิง⁴³ บุตรชายของอดีตนายกรัฐมนตรี หลี่เฉิง เคยเป็นประธานวิสาหกิจด้านพลังงานขนาดใหญ่ของรัฐ ก่อนที่จะได้ย้ายมาเป็นรองผู้ว่าการมณฑลชานซี ในขณะที่ หลี่เสี่ยวหลิน⁴⁴ บุตรสาวของเขาก็ดำรงตำแหน่งประธานเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารของบริษัทพลังงานขนาดใหญ่ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ส่วนบุตรชายคนโตของอดีตนายกรัฐมนตรีจูจวินจี้ที่ชื่อ จูวินไหล ก็มีตำแหน่งเดียวกันนี้ในบริษัทการเงินระหว่างประเทศขนาดใหญ่ของจีน

ครั้นมาถึงผู้นำรุ่นที่ 4 เราก็พบอีกว่า หูไห่เฟิง บุตรชายของหูจิ้นเทาเคยเป็นเลขาธิการพรรคในบริษัทด้านการลงทุนในเครือมหาวิทยาลัยชิงฮว่า จนปี 2010 จึงได้เป็นผู้อำนวยการสถาบันวิจัยสามเหลี่ยมปากแม่น้ำหยางเจี๋ย ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดของมหาวิทยาลัยชิงฮว่าเช่นกัน หรือ หลี่ฮู่ตี้ บุตรชายของหลี่ฉางซุน (กรรมการในคณะกรรมการประจำกรมการเมืองจากสมาชิก 17) ก็ดำรงตำแหน่งรองประธานบริษัทผู้ให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่รายใหญ่ที่สุดของจีน ในขณะที่ หลี่ถิง บุตรสาวของเขาก็เป็นผู้บริหารกองทุนเพื่อการลงทุนสำหรับภาคเอกชน อันเป็นกองทุนในสังกัดของธนาคารแห่งประเทศไทย (Bank of China) หรือ เวินอวิ๋นสง บุตรชายของเวินเจี๋ยเป่า นายกรัฐมนตรีคนปัจจุบัน (2012) ก็ได้เข้าไปดำรงตำแหน่งประธานวิสาหกิจทางด้านโทรคมนาคมขนาดใหญ่ของรัฐเมื่อต้นปี 2012 เป็นต้น

การสืบทอดอำนาจดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นเฉพาะผู้นำระดับสูงเท่านั้น ยังมีได้รวมกรณีลูกหลานของผู้นำในระนาบเดียวกับผู้นำกลุ่มที่ 4 (ที่ไม่ค่อยปรากฏชื่อหรือรู้จักกันในสื่อต่างประเทศมากนัก) อีกจำนวนไม่น้อย⁴⁵ จะเห็นได้ว่า การสืบทอดอำนาจเช่นนี้ไม่สู้จะต่างกับการสืบสันตติวงศ์ใน

⁴³ ชื่อสกุลที่อ่านว่า หลี่ (ไม่มีวรรณยุกต์ไม้เอก) ในที่นี้อ่านโดยได้ผันวรรณยุกต์ตามหลักภาษาจีน ที่เมื่อมีวรรณยุกต์ในเสียงสามติดกันสองพยางค์ (ในกรณีนี้คือสองพยางค์แรก) ให้ผันวรรณยุกต์ในพยางค์แรกเป็นเสียงสอง ซึ่งก็คือเสียง หลี่ แทนที่จะเป็น หลี่.

⁴⁴ ชื่อสกุล หลี่ เป็นไปในกรณีเดียวกับแหล่งอ้างอิง 42.

⁴⁵ ดูเพิ่มเติมได้ใน คูจ้ง, “เมื่อบุตรชายนายกฯเวินได้เป็นประธานรัฐวิสาหกิจใหญ่,” สืบค้นจาก:

<http://www.manager.co.th/asp-bin/PrintNews.aspx?NewsID=9550000034902> (สืบค้นเมื่อวันที่ 27 เมษายน 2555).

ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เมื่อครั้งอดีตกาลมาก สิ่งที่ทำให้ดูแตกต่างไปบ้างก็คือ ตัวแสดงที่เล่นไปตามบทของการเมืองในระบอบใหม่ และแม้โดยส่วนใหญ่ของลูกท่านหลานเธอจะมีได้ก่อเหตุอันใดตั้งกรณีป้อซีไห่ (ซึ่งอาจมีใครนำมาเป็นข้อยืนยันว่า การสืบทอดอำนาจที่ว่าได้ผลเชิงประจักษ์จริงๆ คือมีลูกท่านหลานเธอที่ไม่ดีเพียงส่วนน้อย ส่วนใหญ่แล้วยังดีอยู่และพอที่จะเชื่อได้ว่าจะรักษา “แผ่นดินสีแดง” เอาไว้ได้) ก็ตาม แต่ก็เกิดคำถามในเชิงย้อนแย้งว่า หากกรณีป้อซีไห่ไม่แดงขึ้นมาแล้วก็คงไม่มีใครรู้ถึงการใช้อำนาจที่ผิดกฎหมายครั้งนี้เช่นกัน

เหตุดังนั้น ประเด็นกลุ่มอำนาจที่เป็นลูกท่านหลานเธอจึงไม่ได้อยู่ตรงดีหรือไม่ดี จะปกป้องรักษา “แผ่นดินสีแดง” ได้หรือไม่ได้ หากอยู่ตรงอภิสิทธิ์ที่คนกลุ่มนี้ได้รับอย่างไม่สมเหตุผลเพียงเพราะเป็นลูกหลานของอดีตนักปฏิวัติหรือผู้นำที่มีคุณูปการต่อประเทศชาติ เป็นอภิสิทธิ์ที่ไม่ผ่านการตรวจสอบใดๆ อีกทั้งยังไม่มีกระบวนการใดๆ ที่จะมาตรวจสอบได้เช่นกัน จนกว่าจะเกิดกรณีแบบป้อซีไห่ขึ้นมา หรือไม่ก็เกิดอุบัติเหตุแบบที่ไม่มีใครคาดคิด กรณีหลังนี้ไม่ได้เกี่ยวข้องกับประเด็นความมั่นคงทางการเมืองที่งานศึกษานี้กำลังกล่าวถึงอยู่โดยตรง แต่จะเกี่ยวโดยอ้อมหรือไม่ก็ได้ ดังกรณีอุบัติเหตุรถเฟอร์รี่ที่กรุงเป่ย์จิงที่เกิดเมื่อเช้ามืดวันที่ 18 มีนาคม 2012 หรือหลังจากที่ป้อซีไห่ถูกปลดออกจากตำแหน่งไปแล้ว 3 วัน ดังจะได้กล่าวต่อไป

ในเช้ามืดของวันดังกล่าว รถเฟอร์รี่สีดำคันหนึ่งได้พุ่งชนกำแพงวงแหวนที่ 4 แล้วพลิกหลายตลบก่อนจะลอยไปชนกับราวกันถนนอีกฝั่ง เพียงชั่วไม่กี่วินาทีรถเฟอร์รี่คันนี้ก็พังยับเยินจนแน่นิ่งเหลือแต่ซาก สิ่งที่พบหลังจากนี้คือ ศพของชายหนุ่มในสภาพกึ่งเปลือยอยู่หนึ่งศพ และร่างของหญิงสาวอีกสองคนที่บาดเจ็บสาหัส โดยคนหนึ่งอยู่ในสภาพเปลือย ส่วนอีกคนหนึ่งอยู่ในสภาพกึ่งเปลือย อุบัติเหตุครั้งนี้ไม่ได้ถูกขยายเป็นข่าวมากกว่าที่กล่าวมา และทุกอย่างดูเหมือนจงใจถูกปล่อยให้ดำมืดท่ามกลางเสียงครหาและสงสัยในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ตราบจนเดือนกันยายนเดียวกัน *เซาท์ไชน่ามอร์นิงโพสต์* สื่อในฮ่องกงก็เปิดเผยว่า เด็กหนุ่มที่เสียชีวิตคือ หลิงกู่ บุตรชายของหลิงจี้ฮว่า กรรมการในสำนักเลขาธิการแห่งศูนย์กลางพรรค และผู้อำนวยการสำนักงานศูนย์กลางพรรค โดยบรรยายเขาอย่างมีตำแหน่งกรรมการในคณะกรรมการกลางพรรคฯ ไปด้วย

จากตำแหน่งระดับสูงดังกล่าว ทำให้เห็นว่า หน้าที่การงานของหลิงจี้ฮว่า จะใกล้ชิดกับหูจิ้นเทา ทั้งนี้ในวันที่ 1 กันยายน 2012 เขาได้ย้ายไปเป็นรัฐมนตรีทบวงปฏิบัติการแนวร่วมแห่งศูนย์กลางพรรค และในสมัชชา 18 นี้หากเขาได้รับเลือกให้เป็นกรรมการในคณะกรรมการการเมืองก็ไม่ใช่ว่าเรื่องแปลก แต่กรณีอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นกับบุตรชายของเขาจะเป็นอุปสรรคทางการเมืองของเขาด้วยหรือไม่ นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับศูนย์กลางพรรคว่าจะรับแรงเสียดทานจากสังคมได้มากน้อยเพียงใด

โดยเฉพาะกับคำถามที่ว่า หลิงกู่ บุตรชายของเขาสามารถซื้อรถเฟอร์รี่ที่มีราคา 5 ล้านหยวน (ประมาณ 25 ล้านบาท) ได้อย่างไร หรือสภาพศพหลิงกู่และร่างของหญิงสาวสองคนที่บาดเจ็บสาหัส ซึ่งอยู่ในสภาพเปลือยหรือกึ่งเปลือย ที่ไม่ว่าใครต่างก็เดาได้ว่าทั้งสามน่าจะมีเพศสัมพันธ์ (เช็กส์หมู)

กันในขณะที่รอยังถูกขั้วจนเป็นที่มาของอุบัติเหตุ นั่น จะอธิบายการใช้ชีวิตและรักษา “แผ่นดินสีแดง” ของลูกท่านหลานเธอว่าอย่างไร เป็นต้น ทั้งนี้ยังมีบริบทที่ทางการจีนพยายามปกปิดรายละเอียดของอุบัติเหตุครั้งนี้มาโดยตลอด ซึ่งถือเป็นอีกหนึ่งกรณีที่มีแต่ลูกท่านหลานเธอเท่านั้นที่จะได้รับ

จากกรณีดังกล่าว⁴⁶ เห็นได้ชัดว่าตรงข้ามกับกรณีป๋อซีไหล ซึ่งเป็นประเด็นทางการเมืองโดยตรง ในขณะที่กรณีหลังถูกเป็นเพียงอุบัติเหตุธรรมดาๆ ที่อาจเกิดขึ้นกับใครก็ได้ และคงจะไม่มีประเด็นให้วิพากษ์วิจารณ์มากนัก นอกจากการขับรถโดยประมาทของลูกเศรษฐีคนหนึ่ง แต่ด้วยเพราะเขาคือบุตรชายของผู้นำระดับสูง ข้อสงสัยเกี่ยวกับการใช้ชีวิตที่สำส่อนและฟุ่มเฟือยที่ดึงเอาฐานะของผู้เป็นบิดาเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยจึงไม่ใช่เรื่องแปลก ซ้ำร้ายยังขยายวงแห่งความสงสัยไปสู่ผู้นำและลูกหลานคนอื่นๆ อีกด้วย ที่โดยสรุปแล้วก็คือ การเคลือบแคลงสงสัยในความโปร่งใสต่อการทำงานในหน้าที่ ว่าสร้างเงินสร้างทองจากหนทางใดจึงสามารถซื้อสินค้าหรูหราที่มีราคาสูงได้ ในขณะที่คนที่เป็ ลูกหลานก็สามารถใช้ชีวิตหรูหราฟุ่มเฟือยได้โดยไม่ต้องกังวลว่าจะไม่มีตำแหน่งงานที่ดีให้ทำ

จากที่กล่าวมาโดยตลอด แม้จะได้เกริ่นไว้ตอนต้นหัวข้อนี้ว่า ถึงแม้ผู้นำจะมีที่มาโดยอาศัย อิทธิพลของบุญการี แต่ถ้าหากไม่ไปก่อพฤติกรรมอันเลวร้ายเสื่อมทรมานให้เป็นที่รู้กันโดยทั่วแล้ว ผู้นำคนนั้นก็อาจจะรอดตัวและเป็นผู้นำต่อไปได้นั้น ถึงตรงนี้ก็พบว่า คำเกริ่นนำดังกล่าวจะผูกติดกับเงื่อนไขของพฤติกรรมเป็นหลัก กล่าวอีกอย่างคือ หากผู้นำคนนั้นเกิดมีพฤติกรรมที่ประพฤติมิชอบด้วยกฎหมาย แต่ไม่เป็นที่รู้กันแล้ว ผู้นำคนนั้นก็เท่ากับเป็นที่บริสุทธ์

ไม่ว่าจะมองจากแง่มุมใด เงื่อนไขที่ว่ายอมรับได้ก็แต่กับชนชั้นนำที่สมาทานการฉ้อฉลเป็นปกติ ในชีวิตประจำวันเท่านั้น ซึ่งไม่ได้ก่อให้เกิดความมั่นคงทางการเมืองในระยะยาวขึ้นแต่อย่างไร ไม่ว่ากับการเมืองของประเทศใดก็ตาม เพราะในด้านหนึ่งระบบสืบสันตติวงศ์เช่นนี้ได้กีดกันผู้นำที่มีความรู้ความสามารถไปโดยปริยาย อย่างน้อยก็ในระดับหนึ่งสำหรับการเมืองจีนที่ยังมีผู้นำบางคนที่กำลังก้าวขึ้นมาด้วยระบบความรู้ความสามารถ (Merit system) อยู่ด้วยในหลายกรณี อย่างเช่นกรณีอดีต นายกรัฐมนตรีจูเหิงจี้ (ถึงแม้ตัวเขาจะถูกมองว่าได้สืบทอดระบบสืบสันตติวงศ์ให้แก่บุตรชายของเขาในเวลาต่อมาก็ตาม) หรือกรณีหลี่เค่อเฉียง (ที่ยังไม่มีข้อมูลว่าลูกหลานของเขาจะใช้ชีวิตดังบุตรชายของหลี่จี้ฮว่าหรือไม่) เป็นต้น

ประเด็นจากที่กล่าวมาตลอดหัวข้อนี้ ได้ฉายให้เห็นภาพปัญหาทางการเมืองของจีนอย่าง ที่เรียกได้ว่าเกินความคาดคิด และเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางการเมืองของจีนในระดับหนึ่ง เพราะทำให้พรรคคอมมิวนิสต์จีนประกาศวันประชุมสมัชชา 18 ล่าช้ากว่าที่ผ่านมา และที่เป็นเช่นนี้ส่วนหนึ่งถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่ทำได้ ที่เมื่อเกิดคดีร้ายแรงใดๆ ขึ้นมาภายในพรรคใน

⁴⁶ สืบค้นจาก: <http://www.manager.co.th/China/ViewNews.aspx?NewsID=9550000112540> (สืบค้นเมื่อวันที่ 15 กันยายน 2555).

ขณะที่พรรคกำลังมีวาระสำคัญระดับชาติแล้ว พรรคจะทำการชำระสะสางคดีที่ว่าให้แล้วเสร็จก่อนจึงจะดำเนินกระบวนการวาระสำคัญนั้นๆ

อย่างไรก็ตาม ปัญหาจากที่กล่าวมานี้อาจสรุปภาพรวมได้ 2 ภาพ ภาพแรก เป็นภาพปัญหาของผู้นำจีนที่ใช้ตำแหน่งหน้าที่ทำการประพฤติมิชอบ ปัญหานี้มีตั้งแต่การฉ้อราษฎร์บังหลวง การใช้อำนาจในการบริหารจัดการเรื่องต่างๆอย่างผิดกฎหมาย การบิดเบือนการใช้อำนาจด้วยการก่ออาชญากรรม เป็นต้น ภาพนี้อาจเห็นได้จากกรณีป๋อซีไหลดังที่ได้กล่าวมาแล้ว โดยภายหลังจากที่ใช้เวลาสอบสวนนานหลายเดือน จนได้มีการตัดสินคดีของกุ่ไคไหลและหวังลี่จวินไปแล้ว ก็มาถึงวาระของป๋อซีไหล ทั้งนี้โดยสำนักข่าวซินฮว่าได้รายงานเมื่อวันที่ 28 กันยายน 2012 ว่า คณะกรรมการการเมืองของพรรคได้มีมติขับเขาออกจากพรรคด้วยข้อหาผิดวินัยร้ายแรง

มติที่ว่า เป็นผลมาจากการสอบสวนของคณะกรรมการตรวจสอบวินัยแห่งศูนย์กลางพรรคที่พบว่า ป๋อได้ประพฤติมิชอบมาตั้งแต่เป็นรัฐมนตรีกระทรวงพาณิชย์ ผู้นำพรรคและรัฐในมณฑลเหลียวหนิง ผู้นำพรรคและรัฐในฉงชิ่ง โดยใช้อำนาจเกินขอบเขตเข้าทำผิดอย่างร้ายแรงในคดีที่กุ่ไคไหลภรรยาของเขาก่อขึ้น และยังใช้ตำแหน่งในการหาผลประโยชน์ให้กับตนเองและครอบครัว ตลอดจนมีความสัมพันธ์ทางเพศที่ไม่เหมาะสมกับผู้หญิงหลายคน ภายหลังมติที่ว่านี้ไปแล้ว คณะกรรมการตรวจสอบวินัยฯจะได้โอนคดีนี้ไปให้หน่วยงานยุติธรรมเพื่อพิจารณาดำเนินการเป็นคดีปกติต่อไป ที่สำคัญคือ คณะกรรมการการเมืองฯได้กล่าวยอมรับว่า คดีที่ป๋อก่อขึ้นนี้ได้ส่งผลกระทบต่อที่ร้ายแรงทำลายชื่อเสียงของพรรคและประเทศจีน และยังก่อให้เกิดผลที่เป็นลบอย่างหนักหน่วงทั้งในประเทศและนอกประเทศ ซึ่งถือเป็นการกระทำที่ทำร้ายพรรคและประชาชน⁴⁷ การยอมรับเช่นนี้จึงเท่ากับยอมรับถึงผลกระทบที่มีต่อความมั่นคงทางการเมืองนั่นเอง

ภาพต่อมา เป็นภาพการใช้ชีวิตของบรรดาลูกท่านหลานเธอ ที่ทุกครั้งที่มีการเปิดเผยก็มักจะพบว่าเป็นชีวิตที่เต็มไปด้วยความหรูหราฟุ่มเฟือย จนนำมาสู่การตั้งคำถามถึงที่มาของทรัพย์สินเงินทองที่บุพการีของพวกเขาและเธอ ว่าได้มาอย่างไรจากตำแหน่งทางการเมืองที่แม้จะสูงระดับชาติ แต่ก็ไม่น่ามีเงินเดือนหรือค่าตอบแทนสูงพอที่จะสนับสนุนการใช้ชีวิตดังกล่าวได้อย่างแน่นอน ที่สำคัญคือ ลูกท่านหลานเธอเหล่านี้มีโอกาสที่จะเป็นผู้นำระดับสูงในอนาคตโดยไม่ต้องผ่านระบบความรู้ความสามารถอีกด้วย

ภาพรวมทั้งสองภาพข้างต้น ถือเป็นภาพที่ค่อนข้างโดดเด่นของการเมืองจีนที่เกิดขึ้นในปี 2012 โดยที่ก่อนหน้านี้ข่าวในทางเลวร้ายของผู้นำพรรคมักเป็นข่าวการถูกลงโทษในข้อหาฉ้อราษฎร์บังหลวง โดยผู้นำเหล่านี้ส่วนใหญ่ไม่มีภูมิหลังที่เกี่ยวข้องกับการเป็นลูกท่านหลานเธอแต่อย่างไร เหตุุดังนั้น

⁴⁷ สืบค้นจาก: <http://www.manager.co.th/asp-pin/PrintNews.aspx?NewsID=9550000119545> (สืบค้นเมื่อวันที่ 29 กันยายน 2555).

การเกิดขึ้นของข่าวการเมืองในปี 2012 จึงเป็นประเด็นที่สดใหม่และต่างไปจากปีก่อนหน้านี้ โดยเฉพาะเมื่อเป็นปีที่จะมีสมัชชา 18

ความลงท้าย

ดังที่ได้กล่าวนำตั้งแต่ต้นบทแล้วว่า การศึกษาในที่นี้จะเน้นศึกษาผ่านวาระสำคัญทางการเมืองของจีนเป็นหลัก และผ่านเหตุการณ์สำคัญทางการเมืองแต่เพียงสังเขป จากการศึกษาทั้งสองทางดังกล่าวทำให้พบว่า แม้เหตุการณ์ที่อยู่เหนือการคาดเดาหรือคาดหมายจะถูกศึกษาอย่างสังเขปก็จริง แต่หากกล่าวในแง่ความรุนแรงของปัญหาแล้ว ถือว่าได้ส่งผลกระทบต่อที่นักทฤษฎีพรรคคอมมิวนิสต์จีนอย่างยิ่ง อย่างน้อยก็ในแง่ภาพพจน์นับตั้งแต่เหตุการณ์เทียนอันเหมินในปี 1989 เป็นต้นมา

ผลกระทบต่อที่นักทฤษฎีรุนแรงในครั้งนี้ ส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากการสืบทอดอำนาจที่ไม่เป็นไปตามระบบที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนได้วางเอาไว้ ที่ถึงแม้จะเป็นระบบเผด็จการพรรคเดียวก็จริง แต่หากพรรคการเมืองนี้ทำไปตามระบบที่วางเอาไว้แล้วก็ไม่ยากที่จะได้สมาชิกพรรคที่มีความรู้ความสามารถมาเป็นผู้นำได้ ส่วนประเด็นที่ว่าไม่เป็นไปตามระบบที่วางเอาไว้ นั้น ปัญหาสำคัญที่ปรากฏออกมาก็คือ การที่กลุ่มผู้นำอาวุโสในอดีตได้เปิดช่องทางให้กับการเข้ามามีตำแหน่งทางการเมืองที่สำคัญแก่ลูกหลานของตน โดยไม่ผ่านระบบความรู้ความสามารถ หรือหากผ่านก็น้อยมาก เมื่อเทียบกับการได้มาซึ่งตำแหน่งระดับเดียวกันของสมาชิกพรรคทั่วไป

แน่นอนว่า ไม่ว่าจะพิจารณาจากแง่มุมใด การเข้ามาใช้อำนาจทางการเมืองของบรรดาลูกหลานหลานเธอที่ไม่ต่างกับการสืบสันตติวงศ์ในอดีตนั้น ไม่เพียงจะสวนทางกับกระบวนการได้มาซึ่งผู้นำโดยผ่านระบบความรู้ความสามารถ (Merit system) เท่านั้น หากยังถูกพิสูจน์ให้เป็นที่ประจักษ์อีกด้วยว่า ถึงที่สุดแล้วผู้นำที่เป็นลูกหลานหลานเธอเหล่านี้หาใช่หลักประกันความมั่นคงทางการเมืองของจีนไม่ โดยเฉพาะเมื่อพวกเขาและเธอใช้อำนาจหน้าที่ของตนไปกระทำการประพฤติมิชอบหาผลประโยชน์ใส่ตัว อีกทั้งยังเป็นไปได้ที่จะกระจายผลประโยชน์นั้นให้แก่ลูกหลานของตน ที่อาจมีโอกาสดำรงตำแหน่งอำนาจต่อจากตนในอนาคตอีกด้วย

แม้ทุกวันนี้จะยังคงกล่าวได้ว่า ความมั่นคงทางการเมืองของจีนยังมีเสถียรภาพโดยรวมก็ตาม แต่ก็ปฏิเสธมิได้ว่า ปัญหาดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพที่ว่านั้นอย่างรุนแรง จนระบบการเมืองที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนได้วางเอาไว้ไม่เป็นที่น่าเชื่อถือ และส่งผลให้พรรคประกาศวันประชุมสมัชชา 18 ล่าช้ากว่าปกติ คือกว่าจะประกาศได้ก็หลังจากที่มีการตัดสินใจของกู๋ไคไหล หวังลี่จวิน และป้อซีไห่ไปแล้ว โดยกำหนดวันประชุมในวันที่ 8 พฤศจิกายน 2012

อย่างไรก็ตาม การประชุมสมัชชา 18 ก็จบลงด้วยดีในวันที่ 14 พฤศจิกายน ทุกอย่างเป็นไปตามที่คาดการณ์ กล่าวคือ สีจิ้นผิง ได้ก้าวขึ้นมาเป็นเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์จีนสืบต่อจากหูจิ่นเทา ทั้งนี้โดยมีคณะกรรมการประจำกรมการเมืองลดลงจากสมัชชา 17 ซึ่งมี 9 คนเหลือ 7 คน ดังมีรายนามตามลำดับความสำคัญคือ สีจิ้นผิง หลี่เค่อเฉียง จางเต๋อเจียง อี้ว์เจิ้งเซิง หลิวววินชาน หวังฉีชาน และจางเกาลี บุคคลที่ดำรงตำแหน่งกรมการเมืองประจำทั้งเจ็ดดังกล่าว ทำให้เห็นได้ว่า สีจิ้นผิงก็คือประธานาธิบดีต่อจากหูจิ่นเทา และหลี่เค่อเฉียงก็คือนายกรัฐมนตรีต่อจากเวินเจียเป่า ส่วนคณะกรรมการกรมการเมืองยังคงมีจำนวนเท่าเดิมคือ 25 คน ดังมีรายนาม (มิได้เรียงตามลำดับความสำคัญ) คือ

(1) สีจิ้นผิง (2) หม่าซำย (3) หวังฉีชาน (4) หวังชู่หนิง (5) หลิวววินชาน (6) หลิวเอียนตง (7) หลิวฉีเป่า (8) สีว์ฉีเฉียง (9) ชุนชุนหลาน (10) ชุนเจิ้งไฉ (11) หลี่เค่อเฉียง (12) หลี่เจี้ยนกั๋ว (13) หลี่หยวนเฉา (14) วังหยาง (15) จางชุนเสียน (16) จางเกาลี (17) จางเต๋อเจียง (18) ฟ่านฉางหลง (19) เม็งเจี้ยนจู้ (20) จ้าวเล่อจี้ (21) หูซุนฮว่า (22) อี้ว์เจิ้งเซิง (23) ลีจ้านชู่ (24) กั๋วจินหุย (25) หานเจิ้ง

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จึงมีประเด็นที่พึงพิจารณาต่อไปว่า ในขณะที่จีนเติบโตจนฉายแววของมหาอำนาจมากขึ้น และมีความสัมพันธ์กับนานาประเทศมากขึ้นโดยลำดับนั้น ความมั่นคงทางการเมืองของจีนยังนับเป็นปัจจัยที่จะส่งเสริมบทบาทดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญ การแก้หรือไม่แก้ปัญหาที่ว่าแม้จะเป็นเรื่องภายในที่จีนไม่ปรารถนาให้ใครเข้ามาแทรกแซงก็จริง แต่จีนเองก็ย่อมตระหนักแก่ใจเช่นกันว่า หากตนยังปล่อยให้ปัญหาดังกล่าวดำรงอยู่ต่อไป อย่างไม่เสียก็ย่อมไม่เป็นผลดีต่อความมั่นคงทางการเมืองของตนในระยะยาวอยู่ดี

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- บุญศักดิ์ แสงระวี. *ตั้งเสี่ยวผิง: ชีวิตและการต่อสู้*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภาพใจ, 2538.
- บุญศักดิ์ แสงระวี (แปล). *ประชาธิปไตยลัทธิสังคมนิยมของจีน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุภาพใจ, 2549.
- วรศักดิ์ มหัทธโนบล. *กรณีป้อซีไห่: เมื่อดาวรุ่งกลายเป็นดาวดับ. มติชนสุดสัปดาห์* ปีที่ 32 ฉบับที่ 1655 (11 พ.ค. 2555) ถึง ปีที่ 32 ฉบับที่ 1660 (8 มิถุนายน 2555).
- วรศักดิ์ มหัทธโนบล. *ครองแผ่นดินจีน: พรรค ผู้นำ อำนาจอรัฐ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, 2554.
- วรศักดิ์ มหัทธโนบล. *จำวจื่อหยาง. ศตวรรษจีน*. กรุงเทพฯ: โอเพ่นบุ๊กส์, 2549.
- วรศักดิ์ มหัทธโนบล. *การปฏิรูปจีน: ยุทธศาสตร์พื้นที่เศรษฐกิจกับความขัดแย้งเชิงนโยบาย*. ใน *วรศักดิ์ มหัทธโนบล (บรรณาธิการ). จีน-ไทยในศตวรรษที่ 21*. หน้า 154-173. กรุงเทพฯ: ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2542.
- วรศักดิ์ มหัทธโนบล. *เศรษฐกิจการเมืองจีน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- สิทธิพล เครือรัฐติกาล, ดวงใจ เด่นเกศินีล้ำ, สิทธิเทพ เอกสิทธิพงษ์ และวิศรา ไกรวัฒน์พงศ์ (แปล). *บันทึกลับจำวจื่อหยาง: เบื้องหลังเหตุการณ์นองเลือดเทียนอันเหมิน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, 2552.
- สิทธิพล เครือรัฐติกาล และ วรศักดิ์ มหัทธโนบล. *ความมั่นคงของมนุษย์ในการกำหนดนโยบายของจีน: กรณีศึกษาการยินยอมให้ไต้หวันเป็นผู้สังเกตการณ์ในองค์การอนามัยโลกเมื่อ ค.ศ.2009. เอกสารประกอบการสัมมนาระดับชาติ เรื่อง จีนกับความมั่นคงของมนุษย์*. จัดโดย โครงการวิจัยความร่วมมือนานาชาติกับความมั่นคงของมนุษย์ ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับ ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาจีน

กาลานุกรมสาธารณรัฐประชาชนจีนระหว่างปี 1949-1999 (จงฮว่าเหวินหมินกั๊งเหอกว้อ 1949-1999 ชื่อเต๋ียน). ซ่างไห่: ซ่างไห่เหวินหมินชูปานเลื้อ, 1999.

คู่มือสมาชิกพรรค (ต่างหยวนสี่ยงฉวนชู่). เป่ยจิง: จงกั๊งจงยางต่างเลื้อยชูปานเลื้อ, 2008.

ซ้ายฉางสุ่ย. ความรู้เกี่ยวกับพรรค 200 ข้อ (ต่างเตอจื่อสี่ 200 ถี). เป่ยจิง: จงกั๊งจงยางต่างเลื้อยชูปานเลื้อ, 2003.

สำนักวิจัยประวัติพรรคแห่งศูนย์กลางพรรค. ประวัติพรรคคอมมิวนิสต์จีน ภาคที่ 1 เล่ม 1-2 (จงกั๊งกั๊งฉานต่างลี้สี่ ชื่อจ้วน ซ่างเซ่อ-เซี่ยเซ่อ). เป่ยจิง: จงกั๊งต่างลี้ชูปานเลื้อ, 2005.

หยางเฟิงชุน. การปกครองจีนโดยสังเขป (จงกั๊งเจ็งผู้กั๊ยย่าว). เป่ยจิง: เป่ยจิงต้าเสี่ยวชูปานเลื้อ, 2008.

อ้ายผิง. ผู้อำนวยการฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ กรมที่ 1 พรรคคอมมิวนิสต์จีน. สัมภาษณ์, 4 ตุลาคม 2551.

อี่จ้งฮว่า. การเปลี่ยนแปลงรูปแบบรัฐบาลท้องถิ่นจีน (จงกั๊งตี้ฟางเจ็งผู้จ้วนสิง). เป่ยจิง: จงกั๊งเลื้อยชูปานเลื้อ, 2008.

ภาษาอังกฤษ

Documentary of the 17th National Congress of the Communist Party of China. Beijing: Foreign Languages Press, 2007.

Nathan, Andrew J. and Gilley, Bruce (editors). *China New Rulers: The Secret Files*. London: Granta Books, 2003.

Nathan, Andrew J. and Link, Perry (editors). *The Tiananmen Papers*. London: Little, Brown and Company, 2001.

UNDP. *Human Development Report 1994*. New York, NY: Oxford University Press, 1994.

Wu Cangping & Mu Guangzong. *China's Population Situation and Policies*. Beijing: Foreign Languages Press, 2004.

สื่อออนไลน์

Available from: <http://english.cpc.people.com.cn/66485/98610/6927290.html> (Accessed 30 August 2012).

เคนต์ อีวี่ง, “เมื่อคนสนิทของป๋อซีไห่หนีเข้าสถานกงสุลสหรัฐฯ,” สืบค้นจาก:

<http://www.manager.co.th/asp-pin/PrintNews.aspxMNewsID=9550000022278>

(สืบค้นเมื่อวันที่ 27 เมษายน 2555).

อู่จิ่ง, “การตกจากอำนาจของป๋อซีไห่กับการปฏิรูปในจีน,” สืบค้นจาก:

<http://www.manager.co.th/asp-bin/PrintNews.aspx?NewsID=9550000046667>

(สืบค้นเมื่อวันที่ 27 เมษายน 2555).

สืบค้นจาก: <http://www.manager.co.th/asp-bin/PrintNews.aspx?NewsID=9550000102229>

(สืบค้นเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2555).

สืบค้นจาก: <http://www.manager.co.th/asp-bin/PrintNews.aspx?NewsID=9550000100273>

(สืบค้นเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2555).

สืบค้นจาก: <http://www.manager.co.th/asp-bin/PrintNews.aspx?NewsID=9550000117162>

(สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2555).

สืบค้นจาก: <http://www.manager.co.th/asp-pin/PrintNews.aspx?NewsID=9550000119545>

(สืบค้นเมื่อวันที่ 29 กันยายน 2555).